

วิเคราะห์การถ่ายทอดความหมาย เรื่อง "ผี" ในภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง"

เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" ได้ถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์หลายครั้งหลายหนแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2479 จนมาถึงปี พ.ศ. 2532 ทก เรื่องก็จะมีข้อแตกต่างกันไปไม่ตอนใดก็ตอนหนึ่ง ตลอดจนชื่อของตัวละครในเรื่องก็ผิดเพี้ยนกันไปบ้าง จะมีตรงกันก็เฉพาะชื่อนายมากกับนางนาค เท่านั้น

สำหรับภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" ที่นำมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้หยิบเอางานของเสนีย์ เป้าประดิษฐ์ ที่สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2521 และภาพยนตร์ในยุคต่อ ๆ มาอีก 3 เรื่อง ซึ่งจะทำการศึกษาว่าความหมายเรื่อง "ผี" มีอะไรบ้าง และความหมายนั้นถูกนำเสนอออกมาด้วยสัญลักษณ์อะไร แล้วสัญลักษณ์นั้นถูกนำมาถ่ายทอดในภาพยนตร์ได้อย่างไร ศึกษาในรูปของ diachronic เป็นการศึกษาการดำเนินเรื่อง หรือการเล่าเรื่อง วิเคราะห์ทำความเข้าใจในตัวบท เพื่อหาสูตรสำเร็จในการถ่ายทอดความหมายเรื่อง "ผี" ในภาพยนตร์ไทย โดยพิจารณาลำดับเหตุการณ์ต่อเนื่องของการเล่าเรื่อง การจัดลำดับของเหตุการณ์แสดงผลต่อการสร้างความหมายให้กับผู้ชม เพราะภาพยนตร์เป็นสื่อที่ก่อนจะได้รับความหมายออกมา มันจะมีการพัฒนามาตั้งแต่ต้นเรื่อง ปูพื้นความเป็นมา ดำเนินเรื่องมาเรื่อย ๆ ผูกเรื่องมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงสุดท้ายผู้ชมก็จะเริ่มเข้าใจความหมายทั้งหมดเป็นความหมายตรง มีสัญลักษณ์ที่ประกอบกันขึ้นมา ภาพยนตร์ไม่ใช่ภาพถ่ายที่สามารถตีความได้ทันทีที่เห็น แต่ภาพยนตร์ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ของผู้กำกับภาพยนตร์บางอย่าง เพื่อให้ผู้ชมติดตามเรื่องไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งบรรลุเป้าหมายอย่างที่ต้องการ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาหาความหมายตรง (denotation) และความหมายแฝง (connotation) และมายาคติ (myth) ที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์แต่ละเรื่อง ดังต่อไปนี้

ภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" กำกับการแสดงโดย เสนีย์ เป้าประดิษฐ์

เรื่องย่อ

ก่อนอื่นเพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างไม่สับสน ผู้วิจัยจะขอเรียก "แม่นาคพระโขนง" ตอนนี้เป็น "แม่นาคพระโขนง ภาค 1" แม่นาคตอนนี้จะเปิดฉากให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวพระโขนงในยุคนั้น แล้วจึงแนะนำตัวละครเอกฝ่ายชาย คือ ทิดมาก แสดงความสัมพันธ์ของทิดมากกับน้องชายคือทิดมัน ว่า เป็นพี่ชายที่รักน้อง และแสดงฐานะของทิดมากว่าเป็นคนที่มีฐานะค่อนข้างดี ไม่ยากจน

จากนั้นก็ตัดภาพไปที่ทิดมากกับเพื่อน ๆ และเหตุการณ์ในงานวัดเป็นงานทอดกฐินประจำปี ซึ่งเป็นศูนย์รวมงานบุญของชาวบ้าน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวละครต่าง ๆ ในเรื่อง ฉากนี้จะทำให้รู้ว่าทิดมากกับแม่นาครักกัน โดยมีทิดมันก็แอบหลงรักแม่นาค และลูกชายก้านั้นก็หวังปองในตัวแม่นาคด้วยเช่นกัน ความรักของทิดมากกับแม่นาคไม่มีอุปสรรคอะไร ลงรอยกันด้วยดีด้วยการแต่งงานกันอย่างหวานชื่น ต่อมาทิดมากก็ได้รู้ข่าวว่าแม่นาคท้องได้ 2 เดือน ในขณะเดียวกันทิดมากก็ได้รับหนังสือจากทางกรให้เข้าเกณฑ์ทหารด้วย ทำให้ทิดมากกับแม่นาคต้องจากกัน แม่นาคต้องอยู่คนเดียวท่ามกลางความสับสนในใจจากข่าวลือว่าทิดมากมีหญิงคนอื่นแล้ว แม่นาคต้องคลอດลู่โดยที่ไม่มีทิดมากอยู่เคียงข้างคอยให้กำลังใจ การคลอດลู่มีอุปสรรค แม่นาคตายขณะทำการคลอດ ญาติและเพื่อน ๆ แม่นาคได้ฝังศพแม่นาคไว้ก่อน เพื่อรอทิดมากกลับจากราชการทหาร ก่อนจึงค่อยเผาที่หลัง ในคืนที่ฝังศพก็มีอาจารย์ทำเสน่ห์ยาแฝดมาขุดศพแม่นาคขึ้นมาเพื่อเอาน้ำมันใต้คางศพเอาไปทำยาเสน่ห์ วิญญาณแม่นาคจึงอาละวาดฆ่าหมอม้าทำเสน่ห์ตายไป

ข่าวการตายของแม่นาคนี้ไม่ได้แจ้งให้ทิดมากรู้มาก่อน เมื่อทิดมากพ้นเกณฑ์ทหารแล้ว กลับบ้านมาก็ได้เจอแม่นาคอยู่ที่บ้าน และปรนนิบัติตัวเองเหมือนเช่นเคย แต่มีเหตุการณ์ผิดปกติบางอย่างเกิดขึ้นที่ทำให้ทิดมากแปลกใจ เช่น ขณะที่แม่นาคทำกับข้าวให้ทิดมากกิน แม่นาคทำมะนาวตักใส่ถ้วยน้ำดื่ม พอมากมองลงไปใต้ถุน เห็นมียาว ๆ ยื่นไปหยิบมะนาว แต่ทิดมากคิดว่าตัวเองตาผาด เนื่องจากดื่มเหล้ามาตลอดทางที่กลับบ้าน หมอนที่นอนมกกลิ่นเหม็นอับ และขณะที่นอนอยู่ก็เห็นแม่นาคในสภาพศพที่เน่าเฟะ ทิดมากจึงหนีมา ถ้ามองเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นช่วงที่เขาไม่อยู่บ้านจากทิดมันและเพื่อนๆ ซึ่งรวมกันอยู่ในบ้านเดียวกัน เมื่อทิดมากรู้ว่าแม่นาคตายแล้ว และวิญญาณร้ายมากจึงร่วมมือกับเพื่อนและน้องชายหาหมอผีมาปราบผีแม่นาค หมอผีได้สะกดวิญญาณแม่นาคลงหม้อ แล้วนำไปถ่วงน้ำที่หน้าวัดมหาพฤกษ์

จากเรื่องราวที่ได้กล่าวมา เมื่อนำมาวิเคราะห์หาความหมายเรื่อง "ผี" โดยใช้ทฤษฎีของ ROLAND BARTHES หาความหมายตรง (denotation) ความหมายแฝง (connotation) และมายาคติ (myth) ได้ดังนี้

1. ความหมายตรง (denotation) เป็นความหมายที่ทุกคนในสังคมเข้าใจร่วมกัน

1.1 ผู้มีลักษณะทางกายภาพ 2 แบบ คือ เป็นคนปกติ และเป็นซากศพเดินได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการปรากฏตัวของผี

- เป็นหญิงสาว ผมหาวสยาย นุ่งโจงกระเบน ห่มผ้าแถบชุดเดียวกับตอนคลอลูกตายแต่ใช้การแต่งหน้าช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างคนเป็นกับคนตาย คือ แต่งหน้าให้ขาวกว่าเนื้อตัว แต่งรอบดวงตาให้หมองคล้ำมาก ทาสปากให้ซีด และจัดแสงจากด้านล่างส่องขึ้น

ใบหน้า ทำให้เกิดเงาที่ใบหน้า การปรากฏตัวลักษณะนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นผีแม่นาค ไม่ใช่ผีตัวอื่น และเพื่อแสดงอารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลานั้น ๆ

แม่นาคดอนมชีวิตอยู่

ผีแม่นาค

ผีแม่นาคปรากฏตัวในลักษณะนี้ครั้งแรก เมื่อทำการมาหมอบผัดคนแรกที่มาบกวณวิญญานแม่นาค ด้วยการขุดศพขึ้นมาทำพิธีส่น้ำมันพรายใต้คางศพ แล้วใช้ภาพมุดำแสดงถึงความยิ่งใหญ่ น่าเกรงขามของผีแม่นาค ใช้แสงสีน้ำเงินให้แม่นาคดูน่ากลัว การปรากฏตัวของผีแม่นาคครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่และความน่ากลัวของผีแม่นาค ซึ่งพร้อมแล้วที่จะอาละวาดให้ผู้คนเกรงกลัว

ฉากที่แม่นาคกลับมารอที่ตมามากที่บ้าน ถึงแม่แม่นาคจะปรากฏตัวในลักษณะเหมือนคนปกติ แต่เทคนิคการแต่งหน้า และการจัดแสงให้ส่องขึ้นที่จากลำตัวขงหน้า ช่วยให้ดูแม่นาคไม่ใช่คนแล้ว เมื่อตมามากเข้ามาถอดแม่นาค ตมมากับรู้สึกสัมผัสถึงเนื้อตัวที่เย็นเฉียบของแม่นาค อันเป็นลักษณะที่ผู้สร้างถ่ายทอดความเป็นผีจากแนวคิดที่ว่าผีเป็นสิ่งไม่มีชีวิตแล้ว จึงไม่มีเลือดมาหล่อเลี้ยงร่างกาย คนตายตัวจะเย็น จากคำพูดของตมมาก

ทศมาก "เอะ ทำไมไม่นาคถึงตัวเขื่อนอย่างนี้ล่ะจ๊ะ"

นาค "กานาคเพิ่งอาบน้ำเสร็จ แล้วออกมานั่งรอพอยุ่ทีน นาคมารอพตรงนี้
ทกวัน ถ้าพมากกลับมา จะได้เห็นนาคก่อนนี้ล่ะจ๊ะ"

หรือจากฉากที่แม่นาคปรากฏตัวมาหาหมอฟี จะมาในลักษณะเป็นหญิงสาวก่อนที่จะเปลี่ยน
รูปเป็นซากศพเน่าเฟะเพื่อให้นักกลัว

เวลาที่แม่นาคต้องการแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แม่นาคจะ
เปลี่ยนรูปจากซากศพเน่าเฟะ มาเป็นหญิงสาวอีกครั้ง เช่นตอนที่แม่นาคโดนสายสิญจน์และน้ำมนต์
ของอาจารย์เต๊ะ-หมอฟีที่มาปราบแม่นาค แม่นาคเจ็บปวด กระเด็นไปนั่งกองอยู่กับพินดี ร้อง
ครวญคราง

แม่นาค "พมากจา นาคเจ็บเหลือเกิน พมากช่วยด้วย ช่วยเมียบด้วย โ๊ยัย ๆ
พมากไม่รักเมียบ ทำไมปล่อยให้คนอนมาทำร้ายเมียบ เมียบเจ็บจะ
ขาดใจอยู่แล้ว พี่ไมเวทนาเมียบ่างหรือจ๊ะ โ๊ยัย"

หรือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แม่นาค "อาจารย์ขา อย่าทำฉันอีกเลย นาคไม่เคยทำผิดคิดร้ายอะไร แล้ว
ทำไมอาจารย์ถึงทำกับนาคอย่างนี้ โยัย ๆ"

การเปลี่ยนรูปเป็นคน จะทำให้ผู้แสดงสามารถแสดงอารมณ์ได้สะเทือนใจคนดูมากกว่า
แสดงอารมณ์ด้วยรูปร่างศพเน่าเฟะ

- เป็นฉากศพเน่าพะเดินได้ หน้าตาและเนื้อตัวเต็มไปด้วยเลือดและหนอง ใช้ผ้าขาวปิดพันตลอดตัว ผมยุงเหยิง ลำตัวตั้งตรง ลักษณะการเดินแข็งทื่อเหมือนหุ่นยนต์ ผู้แม่นาคจะปรากฏตัวในลักษณะนี้เมื่อต้องการแสดงความร้ายกาจของตน เช่น ตอนบีบบอกมาหมอมณี คนแรกที่มาบกรวนวิญญาณแม่นาค เมื่อหมอมณีนำศพขึ้นจากหลุมได้แล้ว ศพจะลุกขึ้นนั่งตรง ใช้การดอกลูกกล้องเข้าไปที่หน้าผู้แม่นาคจากภาพระยะไกล (long shot) เป็นภาพระยะปานกลาง (medium shot) เห็นรายละเอียดในฉากศพแม่นาค เน้นให้เห็นความสำคัญว่าผีตัวนี้ไม่น่าไว้วางใจ ต้องมีเหตุการณ์ร้ายเกิดขึ้นต่อจากนั้นแน่นอน การปรากฏตัวในลักษณะนี้เป็นการเพิ่มอำนาจของผู้จากคำพูดของผู้แม่นาคที่บอกอาจารย์เต๊ะ ตอนที่ตีตมมากและพวกลูกให้อาจารย์เต๊ะมาปราบผู้แม่นาค

แม่นาค "อาจารย์เต๊ะจะลองดกบข้าหรือ ค่ะ แล้วจะได้เห็นฤทธิ์ข้า"

เมื่อผู้แม่นาคพูดจบ ก็เปลี่ยนรูปร่างจากหญิงสาวเป็นฉากศพ เดินเข้าไปหากลุ่มอาจารย์เต๊ะทันที

เวลาผู้แม่นาคจะมาคน จะใช้การปรากฏตัวในลักษณะนี้ และจะไม่ฆ่าใครในขณะที่ที่ยังคงรูปลักษณะหญิงงาม ใช้ภาพหญิงงามเป็นตัวแทน (representative) ด้านดีของผู้

การปรากฏตัวของผี จะมาพร้อมกับการกลืนเหม็นด้วย ตามความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างที่แสดงความเป็นผีจากภาพของคนตายหรือจากศพ ศพเมื่อขึ้นอดกจะมีกลิ่นเหม็น มีรูปร่างหน้าตาน่าเกลียด ผิดไปจากคนเป็นแล้ว จากฉากการสวดคฤหัสถ์ข้างศพผู้แม่นาค

"กลิ่นอะไร มันเหม็นตุยตุย..ไม่ค้อยดี..ไม่ใช่กลิ่นคน

มันปนกลิ่นผี...มาลอยวน กลิ่นอะไรก็ไม่หอมเหมือน...

กลิ่นผู้แม่นาคเขาลอยมาเตือน... ลงเรือลงกุ"

ฉากที่หอมผีปลอม (ซึ่งใช้ดาวตลกคือล้อตอกเป็นผู้แสดง) ทำพิธีเรียกวิญญาณแม่นาค หอมผีให้ลูกศิษย์แต่งตัวเป็นผู้เพื่อหลอกคนจ้างว่ามิวิชาเรียกผีมาได้จริง ๆ แต่ผีแม่นาคตัวจริงได้ออกมาปรากฏตัวด้วย

ลูกศิษย์ 1 "อาจารย์ มีผีหญิงด้วยหรือ"
 ลูกศิษย์ 2 "หาพิเศษนะเนี่ย"
 ลูกศิษย์ 1 "อาจารย์ อย่างและ มกลกนด้วยนะเนี่ย"
 อาจารย์ "เออ...มันต้องอย่างนี้ ถึงจะเหมือนของจริงหน่อย
 เฮ้ย ! มกลกนเหมือนโว้ย"
 คนจ้าง "อาจารย์ น้แหละผีแม่นาคละ"

ถึงแม้ตอนที่แม่นาคปรากฏตัวเป็นหญิงสาวมาอยู่กับทิดมากจะไม่ส่งกลิ่นเหม็นให้ทิดมากรู้ แต่แสดง
 ความเหม็นออกมาในรูปของอาหารที่แม่นาคทำให้ทิดมากกิน

ทิดมาก "นี่น้ำพริกหรือจ๊ะ น้ำพริกอะไร กลิ่นเหมือนปลาร้า"
 แม่นาค "ก็นาคใส่ปลาร้าด้วยนี่จ๊ะ มันหอมดีจ๊ะพี่"
 ทิดมาก "แกงจืดก็ใส่ปลาร้าด้วยหรือ"
 แม่นาค "จะ ไม่รู้เป็นอะไร ตั้งแต่คลอดไต่แดงมาน
 นาคชอบใส่ปลาร้าจะ มันหอมดี"
 ทิดมาก "พิกินไม่ลงแล้ว ชักมันหัว"

น้ำกลิ่นปลาร้า เป็นตัวหมายถึง (signified) กลิ่นของผี

1.2 ผู้มีอิทธิฤทธิ์เหนือธรรมชาติ เพื่อให้ผู้มีอำนาจ ทำให้คนกลัว สร้างภาพ
ความเป็นผีให้แตกต่างจากคนโดยชัดเจน ดังนี้

- ผู้สามารถแปลงร่างเป็นคนอื่นๆ ได้ จากฉากที่ทิดมากมาหาทิดมันที่บ้าน

ทิดมากเคาะประตูให้ทิดมันเปิดรับตนเอง

ทิดมาก	"มัน มันโวย มัน"
ทิดมัน	"ใครนี่"
ทิดมาก	"พเอง มาก เอ็งจำพี่ไม่ได้หรือ"
ทิดมัน	"พมากแน่ะ"
ทิดมาก	"ก็เออชิวะ เปิดประตูเร็ว ซ้ายนั่นแหละ"

ทิดมันค่อย ๆ แ้มประตูเปิดออกไปจับมือกับทิดมาก

ทิดมัน "พมากจริง ๆ แหละ ไม่ใช่ตัวปลอม"

แสดงให้เห็นว่า แม่นาคต้องเคยแปลงตัวเป็นคนอื่น ๆ มาหลอกหลอนชาวบ้านก่อนหน้านี้แล้ว ทิดมัน
กับเพื่อนจึงกลัวว่าจะเป็นผีแม่นาคปลอมตัวมาแก๊งหลอกพวกตน การที่ทิดมันจับมือทิดมากแล้วมั่นใจ
ว่าเป็นตัวจริงเพราะทิดมากมีเลือดเนื้อ มีตัวตน แต่ผีเป็นสิ่งไม่มีตัวตน จับต้องไม่ได้

- ผู้เปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ได้ตามความต้องการ และตามวัตถุประสงค์ในการ
การปรากฏตัว เวลาที่ผู้ไม่ต้องการให้คนเห็นความแตกต่างของผีกับคน แม่นาคจะปรากฏตัวในรูป
หญิงสาวให้ทิดมากเห็น ต่อเมื่อผีต้องการแสดงอำนาจที่มีอยู่ในตัวจะปรากฏตัวในรูปซากศพเน่าเฟะ

พี่แมนาคอยากกลับมาใช้ชีวิตอยู่กับทิดมากเหมือนเดิม

พี่แมนาคต้องการแสดงพลังอำนาจของตัวเอง

- ผู้หายตัวได้ สามารถปรากฏตัวในที่ต่าง ๆ จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งได้ภายในเวลารวดเร็ว โดยใช้เทคนิคสตอปโมชัน (stop motion) พร้อมกับเสียงดนตรีเสริมให้รู้สึกถึงการปรากฏตัวอย่างฉับพลันของแม่นาค เป็นการสร้างอารมณ์ต่อคนดูให้ตื้นตระหนก เช่นหลังจากแม่นาคฆ่าหมอดูคนแรกตายแล้ว แม่นาคได้ออกอาละวาดชาวบ้านเป็นการบอกกล่าวว่ามีแม่นาคมาแล้ว โดยการไปปรากฏตัวที่หน้าต่างบ้านตน คนเห็นแม่นาคตกใจจนผมงตั้ง และเปลี่ยนเป็นสีขาวทงหว เป็นสัญญาณแสดงให้รู้ว่ากลัวมาก จากความเชื่อของคนไทยที่ว่า "เจอผีหัวโกรน" ผมงของชาวบ้านเปลี่ยนจากสีดำเป็นสีขาว แล้วอาจจะเปลี่ยนเป็นผมงรวมหมดจนหัวก็ได้ แสดงถึงความกลัวจนถึงขีดสุด

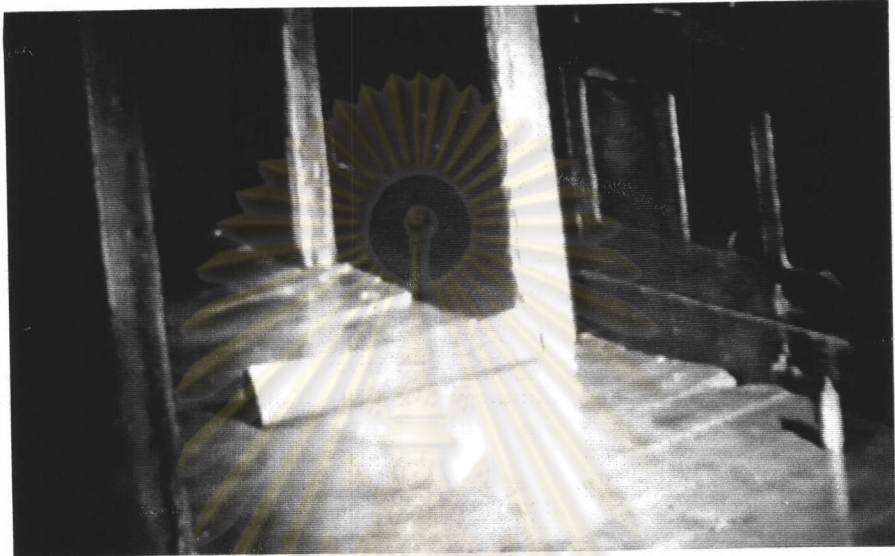
- ผู้สามารถสร้างภาพลวงตา บินศาลาให้คนเห็นในสิ่งที่ต้องการให้เห็นหรือให้บางคนเห็นหรือไม่เห็นตามที่ต้องการ เช่น แม่นาคต้องการให้ติดมากเห็นว่าตนมานั่งรอทิดมากอยู่ศาลาท่าน้ำหน้าบ้าน แต่ไม่ต้องการให้คนพายเรือรับจ้างเห็นตนเอง เพื่อบอกกล่าวในขั้นแรกว่า ตนเป็นผู้และมือทิดทิด

ทิดมากกอดจูบแม่นาคที่ศาลาท่าน้ำ

โดยคนพายเรือรับจ้างมองไม่เห็นตัวแม่นาค

หรือแม่น้ำคนเรมิตให้บ้านที่ว่างเปล่า มีเฟอร์นิเจอร์ที่ดูเหมือนเป็นบ้านที่มคนอยู่โดยปรกติ ใช้เทคนิคสตอปโมชัน (stop motion) ให้สิ่งของปรากฏในฉากอย่างรวดเร็ว

สภาพบ้านก่อนที่จะเนรมิตข้าวของเครื่องใช้

สภาพบ้านหลังจากใช้อิทธิฤทธิ์สร้างภาพลวงตาแล้ว

- ผู้ทำร้ายคนโดยไม่ปรากฏตัวให้เห็น จากฉากที่ลูกศิษย์หมอผีคนแรกช่วยกันขุดศพแม่นาค แม่นาคได้ตบตูลูกศิษย์ทั้งสอง จะเห็นเป็นภาพที่ลูกศิษย์แสดงท่าถุกตบหน้าหัน โดยไม่เห็นตัวคนตบ พร้อมกับมีเสียงประกอบเป็นเสียงคนตบหน้า ลูกศิษย์ทั้งสองกลัวจนไม่กล้าขุดศพต่อ หรือตอนที่คนพายเรือรับจ้างส่งทีตมมากขึ้นฝั่งที่ศาลาท่าน้ำ แล้วเห็นทีตมมากพูดคนเดียว คนพายเรือคิดว่าทีตมมากบ้าหรือไม้ก็เป็นผี จึงถุกผีแม่นาคตบหน้าโดยไม่เห็นตัวคนตบ จนคนพายเรือตกใจรีบพายเรือหนีไป

- ยัดหรือหัดแขนได้มากกว่าปรกติ ผีแม่นาคแสดงความเห็นอธรรมชาติอีกแบบ ด้วยการยัดแขนลงไปเก็บมะนาวที่ตกอยู่ในใต้ถุนบ้าน ขึ้นมาต่าน้ำพริกให้ทีตมมากกิน กล้องที่ลัท (tilt) ตามมือแม่นาคให้เห็นความยาวของแขนที่ยัดออกไปและหัดกลับเข้ามา

แม่นาคยัดแขนเก็บมะนาวใต้ถุนบ้าน

- ผู้มีพลังกำลังมากเกินกว่าคนปรกติหลายเท่า เห็นได้จากฉากที่ผู้แม่นาค
 บีบคอหอมผู้ตายโดยฉับพลัน เป็นการแสดงกำลังของมือ

1.3 ผู้มีข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการแสดงอิทธิฤทธิ์

- ผู้จะรู้สึกเจ็บปวดเมื่อดอกของปลอกเสกต่าง ๆ เช่น สายสัญญาณ ขาวสาร
 เสก น้ำมันต์ ไบหนาด จากฉากที่ผู้แม่นาคต่อสู้กับอาจารย์เต๊ะ แม่นาคจะเข้าไปทำร้ายอาจารย์เต๊ะ
 แต่โดนสายสัญญาณก่อนถึงตัวอาจารย์ แม่นาคกระเด็นลงไปกองอยู่กับพื้น ร้องครวญครางด้วยความ
 เจ็บปวด ฉากที่อาจารย์เต๊ะถูกแม่นาคบีบคอ ทัดมินและเพื่อนช่วยกันเอาไบหนาดแตะตัวแม่นาค แม่นาค
 ร้องรันทบไปทั้งตัว จึงยอมปล่อยอาจารย์เต๊ะ

- ผู้ไม่สามารถเข้าไปทำร้ายคนในบ้านได้ พอตกลงคั่น คนจะรู้สึกปลอดภัยถ้าได้อยู่ในบ้าน
 จะไม่มีฉากไหนที่แสดงให้เห็นเลยว่าผู้สามารถเข้าไปในบ้านผู้อื่นได้ ผู้จะ
 ปรากฏตัวเฉพาะตามหน้าต่างหรือประตูบ้านเท่านั้น แต่จะไม่เข้าไปในบ้าน จะเห็นได้จากฉากที่แม่นาค
 มาปรากฏตัวหลอกชาวบ้านที่หน้าต่าง พวกเขาติดมึนหลอบอยู่ในบ้าน มียอมออกมาเปิดประตูให้ติด
 มาก เพราะคิดว่าเป็นผู้แม่นาคมาหลอก

- ผู้ปรากฏตัวและแสดงแสนยานุภาพได้เฉพาะเวลากลางคืน เวลาที่ผู้มา
 หมาจะนอน ลมพัดแรง อากาศเย็นเป็นบรรยากาศที่สร้างความวังเวงให้กับคน หลังจากผู้แม่นาค
 ออกอาละวาดแล้ว จะมีแต่ฉากกลางคืนตลอดเรื่อง แสดงถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของแม่นาค เช่นฉาก
 ที่หอมผู้มาขุดศพเพื่อลนน้ำมันพรายใต้คางศพแม่นาค เป็นเวลากลางคืน เพราะเป็นช่วงเวลาของ
 การขโมยศพเพื่อทำพิธี ขณะที่ทำพิธีจะมีเสียงหมาหอนตลอด ลูกศิษย์หอมผี 2 คน โดนแม่นาคตบตี
 โดยไม่เห็นตัว เป็นการแสดงอิทธิฤทธิ์ของผู้ ฉากที่ติดมากลับจากบางกอกมาบ้านที่พระโขนงก็เป็น

กลางคืน เมื่อเรือที่โดยสารมายังเข้ามาใกล้ตัวบ้านซึ่งมีฝาผนังคอกอยู่ หนักยิ่งหอนหนักขึ้น และตลอดเวลาที่ทอดมากพุดคุยกับแม่นาคจะมีเสียงหมาหอนคลอ ทิดมากเท่านั้นที่จะเห็นตัวแม่นาค แต่คนพายเรือรับจ้างไม่เห็น เป็นการแสดงว่ามีผี ใช้ความสามารถทางการแสดงให้เห็นเหมือนทิดมากกำลังพุดคุยและโอบกอดกับลมอยู่ โดยที่คนพายเรือรับจ้างไม่เห็นตัวแม่นาค ต่อจากนั้นเป็นฉากปราบผีแม่นาคก็เป็นเวลากลางคืน บริเวณใกล้วัด หมอผีจะใช้มนต์สะกดเรียกวิญญาณแม่นาคออกมา

1.4 คนมีความเชื่อเป็นพื้นฐานว่าคนที่ตายไปแล้วอยู่กับคน จะกลายเป็นวิญญาณที่ยังคงวนเวียนอยู่รอบ ๆ ตัวพวกเขาตัวเอง จะเห็นได้จากฉากงานศพแม่นาค ชาวบ้านจะมารวมตัวกันอยู่เป็นเพื่อนศพที่บ้าน มีการสวดคฤหัสถ์ เพื่อสร้างบรรยากาศให้ครั้นเครง ไม่ให้เกิดความน่ากลัว แต่พอเกิดลมพัดแรง หน้าต่างเปิดเองโดยฉับพลัน หมาหอน ผู้คนเริ่มตกใจ หน้าตาเลิกลี้ก นิ่งเบียดชิดกันมากขึ้น จากบทสนทนาของตัวละคร

ทช "ไปทชชอบทชชอบเถอะยะ แถวนไม่มีใครเขาชอบหรือกะยะ"

นญ "อ้าว ! นเกิดอะไรกันจนละเนย ถึงได้มารวมกันเป็นก่อนอย่างนี้ ไม่มีอะไรหรือหน้า เขาที่อยู่ส่วนเขา เราก้อยู่ส่วนเรา เอ้าสวดกัน

ต่อไป เออาน่า...คนเราไม่ต่างกันหรือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ว่ายวน
เขาเป็นผี เราเป็นคน ไม่ปะปนกันหรือ"

ทช "จริงของพ่อนัย เอ้า สวดต่อไป"

จากบทสนทนานี้ แสดงถึงว่าคนยังเชื่อว่ามีผีอยู่รอบ ๆ ตัวเรา แต่ก็ไม่ปรารถนาจะให้เข้ามาใกล้ตัวกัน ควรจะต่างคนต่างอยู่ในที่ของตน

แมวดำกระโดดข้ามโรงศพ ผู้คนตกใจอกตักันกลม มีคนคลุมโปงด้วยมุ้งสีขาวขึ้นบันไดมา
พร้อมเสียงหมาหอน ชาวบ้านเห็นยิ่งทำให้แตกตื่นตกใจ

ทย "ไม่ต้องกลัว เราเป็นคนก็ต้องเก่งกว่าผีสิ"

แต่พอทยหันไปเห็นคนคลุมโปงคนนั้น ทยรีบยกมือไหว้

ทย "ลูกไม่มีเจตนาจะลบหลู่อะไรแม่เลย ลูกรู้ว่าผีจริง
แต่แกลืงพูดว่าไม่มี ลูกกลัวแล้ว"

ผู้สร้างจะใช้การตัดภาพอย่างรวดเร็วให้เห็นลมพัดหน้าต่างเปิด แมวดำกระโดดข้ามศพ เพื่อให้เกิดความระทึกใจ และไปเน้นที่คนคลุมโปงเดินขึ้นบันได เดินกลองต่อเนื่องให้เห็นตั้งแต่เริ่มขึ้นบันไดมาจนถึงบนบ้าน ใช้เสียงหมาหอนเป็นเสียงประกอบ พร้อมกับเสียงดนตรีที่เร้าใจให้เห็นถึงความน่ากลัว ผีเป็นสิ่งที่คุณเราไม่รู้ว่าจะปรากฏหน้าตาเป็นอย่างไร ดังนั้นอะไรก็ตามที่ผิดแผกไปจากคนปกติ ก็จะทำให้คนกลัว ดังเช่นการให้คนปิดหน้าปิดตาเดินขึ้นบันไดมา คนก็กลัวแล้ว เพราะไม่รู้ว่าจะมีสิ่งไหนคืออะไร แต่พอเห็นว่าเป็นคนเหมือนกัน ก็จะโล่งใจ จากบทสนทนาของบ๊ายเงินในงานศพ ออกมาห้ามปรามพวกที่เล่นหลอกผีกันเอง

บ๊ายเงิน "เล่นอะไรจัญไรอย่างนั้นละ เล่นอย่างนี้เคยฉมึนเกิดเฮียนขึ้นมา

เท่านั้นเอง เล่นอะไรไม่เล่น ไปเล่นปล้ำผีลูกปลุกผีหนึ่ง เล่น

อย่างนั้นมันไม่ดีหรอก ฉันทขอสักทีเถอะ"

คำพูดของบ๊ายเงินเป็นตัวยืนยัน แสดงความเชื่อเรื่องผีของคนในสังคมสมัยนั้น

ชาวบ้านมาช่วยงานศพแม่นาค

คนคลุมโบริงเดินขึ้นบันไดมา

ชาวบ้านตกใจกลัว คิดว่าเป็นผีมาหลอก

1.5 ฝีมือหนังสามารถอยู่ร่วมกับคนได้ พุดคุยกันได้ เจรจาต่อรองกันได้ จะเห็นได้จากฉากที่แม่นาคกลับมาอยู่บ้านกับทิดมาก ฝีมือนาคพยายามทำตัวให้เหมือนเป็นคนปกติ แต่ก็มีสัญญาณบางอย่างบ่งบอกคนดูให้รู้ว่าแม่นาคไม่ใช่คน จากเทคนิคการแต่งหน้าและการจัดแสงให้ตัวแม่นาค ทำให้เห็นหน้าแม่นาคขาวซีด ใช้แสงส่องจากด้านล่างขึ้นบนใบหน้าแม่นาค ทำให้เห็นหน้าแม่นาคน่ากลัวกว่าปกติ ใช้ภาพระยะใกล้ (close up) เห็นดวงตาที่แข็ง ตาไม่กระพริบ การแสดงออกเนิบนาบไม่มีชีวิตชีวา ลักษณะการนอนจะนอนตัวแข็งราบลงกับพื้น นอนนิ่งไม่ไหวติง เหมือนการนอนในโลงศพ

ทิดมากนอนกับแม่นาคตอนมีชีวิตอยู่
ทั้งคู่มีปฏิริยาโต้ตอบกันฉับสามีภรรยา

ทิดมากนอนกับแม่นาคตอนเป็นผีแล้ว

แม่นาคนอนนิ่งราบเหมือนศพ

การเจรจาต่อรองกันระหว่างคนกับผี จากฉากที่ผีแม่นาคสู้เวทมนต์ของอาจารย์เต๊ะไม่ได้

แม่นาค "อาจารย์ขา อย่าทำฉันอีกเลย นาคไม่เคยทำผิดคิดร้ายอะไร
แล้วทำไมอาจารย์ถึงทำกับนาคอย่างนี้ โฉ้ย ๆ"

อาจารย์เต๊ะ "ไม่ได้ เอ็งจะไปอยู่กับเขาไม่ได้ เอ็งเป็นปีศาจ ส่วนเขาเป็น
คน จะอยู่ปะปนกันยังไง เอ็งต้องไปตามทางของเอ็ง เอาละ
ข้าจะทำพิธีสะกดวิญญาณเอ็ง วิญญาณแม่นาคดุร้าย คร่าชีวิตคน
มาตั้งหลายคนแล้ว... ข้าถึงต้องทำอย่างนี้ ก็เพื่อให้วิญญาณของ
แม่นาคไปผุดไปเกิดซะที"

แม่นาค "นาคยังไม่อยากไปเกิด นาคอยากอยู่กับพี่มาก นาคเป็นห่วงพี่มาก
กรุณาปล่อยนาคไปเถอะ"

1.6 ผีจะใช้การบีบคอเป็นวิธีฆ่าคนให้ตายเท่านั้น จะไม่ฆ่าด้วยวิธีการอื่นเลย
ทั้ง ๆ ที่อยู่ในความสามารถที่ผีจะทำได้ เช่น การกัดคอ จับคนเหวี่ยงไปกระแทกพื้น เสกของให้
ลอยไปกระแทก แปลงร่างเป็นยักษ์ใหญ่แล้วเหยียบ หรือควักไส้คนออกมากอง เป็นต้น ผีแม่นาคจะ
บีบคอหมอผีให้ตายอย่างเดียว

แม่นาคบีบคอฆ่าหมอผี

1.7 ผู้จะไม่ทำร้ายคนที่มีความสัมพันธ์ต่อกับพ่อแม่ครั้งยังชีวิตอยู่ เช่น เพื่อน ๆ ของที่มากและของแม่นาค จะเป็นกลุ่มคนที่ไม่โดนแม่นาคทำร้าย แต่จะลงโทษคนที่มาทำร้ายผู้จนถึงที่สุดคือฆ่าให้ตาย เช่น หมอผีที่มารบกวณัฏญานแม่นาค เป็นต้น

1.8 ผู้จะไม่ถูกฆ่าให้สิ้นซากไปเลยทีเดียว แต่จะใช้วิธีการจำกัดขอบเขตพื้นที่ให้ผู้อยู่ พอแม่นาคถูกสายสัญญาณคล้องคอ แม่นาคล้มลงกับพื้น ใช้ภาพมุมมอง (bird's eyes view) เห็นตัวแม่นาคหมดฤทธิ์ แล้วใช้การซ่อนภาพโดยการจับที่ไฟกรวดซึ่งอยู่กบที่ แล้วซ่อนภาพแม่นาคจากระยะที่อยู่ใกล้กล้องที่สุด ถอยออกไปจนตัวแม่นาคอยู่ห่างจากกล้อง เห็นภาพเหมือนแม่นาคค่อย ๆ ถอยออกไปตัวเล็กลงเพื่อจะลงไปอยู่หม้อดินซึ่งเป็นภาชนะขนาดเล็ก เป็นฉากการสะกดวิญญาณใส่หม้อดิน แล้วนำไปถ่วงน้ำ

หมอผีสะกดวิญญาณแม่นาคใส่หม้อถ่วงน้ำ

1.9 ผู้เป็นเรื่องราวสนทนากัน ให้ความบันเทิง ผู้กับคนไทยเป็นเรื่องราวธรรมดา ไม่ใช่เรื่องน่ากลัว แต่ในใจคนเรายังรู้สึกกลัว ๆ กล้า ๆ ไม่ชัดเจนไปซะทีเดียวทุกคน อาชีพหมอ ผู้ จึงยังอยู่ได้ไม่สูญหายไปไหน ฉากที่แสดงถึงว่าผู้ไม่ใช่เรื่องน่ากลัวแต่เป็นเรื่องของความบันเทิง คือ ฉากที่หมอผีปลอม (ตัวตลก) รับอาสาปราบผีแม่นาค โดยการจ้างลูกศิษย์ตัวเองให้แต่งตัวออกมาเป็นผู้แทน แต่พอเจอผีแม่นาคตัวจริงก็วิ่งหนีกระเจิง ตัวละครพวกนี้เข้ามาเสริมเพื่อให้ความบันเทิงไม่มีเจตนาร้ายต่อผู้ จึงไม่ถูกผู้ฆ่า

2. ความหมายแฝง (connotation)

2.1 ผู้ไทยเป็นผู้ที่ไม่ต้องอาศัยรางวัลใครเป็นที่พึ่ง สามารถสู้ได้ด้วยตนเอง แสดงว่าผู้ยังไม่หลุดออกไปจากความรู้สึกของคน ผู้ยังเป็นปลุขณที่มีทั้งความดีและความเลวอยู่ในตัว ไม่ใช่มีด้านใดด้านเดียว ผู้มีอารมณ์และความรู้สึกเช่นเดียวกับคน มีทั้งความน่ากลัวและไม่น่ากลัว อยู่ด้วยกัน รูปลักษณะของผู้แปร เปลี่ยนได้ตลอดเวลาตามอารมณ์และวัตถุประสงค์ของผู้ ผู้จึงแสดงตัวออกมาให้เห็นทั้งด้านที่เป็นหญิงงามและร่างกายที่เน่าเฟะ การปรากฏตัวให้คนเห็นเป็นหญิงงาม เพื่อไม่ให้คนเกิดความรู้สึกถึงความแตกต่างระหว่างผู้กับคน คนก็ยอมรับที่จะอยู่กับผู้ได้ ตราบใดที่ยังไม่รู้สึกถึงความแตกต่างของความเป็นผู้และคน ไม่รู้สึกขัดข้องใจในการมีปฏิสัมพันธ์ด้วยกัน มีองค์ประกอบ 2 อย่างที่ทำให้คนอยู่กับผู้ได้ คือ ผู้มาในรูปแบบสวยงาม และคนไม่รู้ว่าเป็นผู้ แต่ถ้ามาในลักษณะเน่าเฟะ คนจะยอมรับไม่ได้ ผู้สร้างต้องการจะแสดงความเป็นผู้อีกแบบ โดยอาศัยพื้นฐานรูปลักษณะของศพเข้ามาผสม

2.2 อิทธิฤทธิ์ของผู้ เป็นการแสดงความขลังที่ทำให้คนยอมรับนับถือผู้กันอยู่เพื่อให้ผู้มีความเหนือคน ในการที่จะบังคับให้คนทำหรือไม่ทำอะไรที่ผู้ต้องการได้ การแสดงอิทธิฤทธิ์

ของผี ถ่ายทอดโดยการนำใช้เทคนิคทางภาพยนตร์เข้ามาช่วยทำให้เกิดความหมาย เช่น การใช้เทคนิค สตอปโมชัน (stop motion) และใช้เสียงประกอบเพื่อเสริมการปรากฏตัวและการจากไปของผี อย่างรวดเร็ว (การหายตัว)

2.3 ข้อจำกัดในการแสดงอิทธิฤทธิ์ของผี เพื่อให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติ โดยผู้สร้างได้ถ่ายทอดให้เห็น ดังนี้

- ผีต้องแพ้อะไรบางอย่าง เช่นของปลุกเสก การที่ผีไม่สามารถเข้าไปทำร้ายคนอื่นในบ้านได้ มาจากความเชื่อที่ว่า แต่ละบ้านมีบ้านผีเรือนคอยปกป้องรักษาอยู่ ผีอื่นไม่สามารถเข้ามาก้าวร้าวได้ เป็นการจัดระเบียบของการอยู่ร่วมกันในสังคม

- ผีปรากฏตัวได้เฉพาะเวลากลางคืน เป็นการแบ่งแยกโดยนัยระหว่างความเป็นอยู่ของคนเป็นกับคนตายโดยใช้แสงเป็นตัวกำหนด เพราะโดยปรกติคนส่วนใหญ่จะดำเนินชีวิต และกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในเวลากลางวัน กลางวันเป็นบรรยากาศของการตื่นตัว ความกระตือรือร้น เป็นช่วงเวลาของการทำงาน ส่วนกลางคืนเป็นช่วงเวลาของการพักผ่อน ถ้าไม่ออกไปดูมหรสพต่าง ๆ ก็จะไปนอน ลักษณะของการนอนราบลงกับพื้นนอน จะเปรียบเหมือนการตาย ตัดขาดจากโลกไปชั่วขณะหนึ่ง เราจึงมักจะวางศพในลักษณะนอนราบลงกับโลง ความมืดเหมือนสีดำเป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้าย ความสว่างเหมือนสีขาว แสดงถึงความดีงาม คนจะกลัวสิ่งที่ไม่เห็น เกิดความหวาดระแวง เหมือนเราเข้าไปในห้องมืด ครั้งแรกจะรู้สึกกลัว เพราะมองไม่เห็นอะไรเลย แต่พอปรับสายตาสักครู่ จะมองเห็นได้บ้างว่ามีอะไรอยู่ในห้อง ความกลัวก็จะลดน้อยลง ภาพยนตร์จึงใช้หลักการนี้มาสร้างความหมายให้กับผี โดยให้ผีปรากฏตัว และทำกิจกรรมได้เฉพาะกลางคืน ซึ่งเป็นเวลาของคนตาย เล่นกับความมืด ความไม่ชัดเจนในการมองเห็น และยังได้บรรยากาศวังเวงน่าสะพรึงกลัว สามารถใช้การจัดแสงช่วยในการสร้างบรรยากาศได้ดีกว่ากลางวัน

2.4 เป็นความเชื่อเรื่องภตผีปศาจที่เราเคยนับถือกันมาแต่ดั้งเดิม เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ก่อนที่จะมีพุทธศาสนาเข้ามาแทนที่การนับถือผี การนับถือจะเป็นไปในลักษณะเอื้อเพื่อเจือจางกัน คนอยากได้อะไรก็ไปขอผี ให้ฝนตก ให้ข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ ให้อยู่เย็นเป็นสุข แล้วคนก็ตอบแทนโดยการทำบุญไปให้ผี

2.5 ผูกพันกับการดำรงชีวิตของคน ผูกพันกับสังคม ชีวิตหลังความตายเป็นอีกโลกหนึ่งที่ไม่ได้แยกออกจากโลกมนุษย์ ผีจะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคน

2.6 การบ๊อบคนตาย เป็นเอกลักษณ์ในการฆ่าคนของไทย ซึ่งการตัดคอหรือการแขวนคอเป็นวิธีการประหารชีวิตคนที่กระทำมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล ผีไทยเป็นผีที่เกิดจากคนที่ตายไปแล้ว การมาจึงใช้วิธีการฆ่าแบบคน ไม่ใช่การกัดหรือดูดเลือดแบบผีฝรั่ง เพราะผีฝรั่งมีพื้นฐานชีวิตมาจากสัตว์ เช่น ค้างคาว หรือหมาป่า หรือแมว การมาของผีฝรั่งจึงมักจะเลียนแบบมาจากสัตว์ และผีฝรั่งเป็นผีที่หลุดออกไปจากความรู้สึกของคนในสังคมของเขาแล้ว การกลับมาของผีจึงต้องพึ่งพาสิ่งที่จะช่วยให้ผีดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น การกินเลือดเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต แต่ผีไทยไม่ใช่วิธีการแบบนี้ การบ๊อบคือให้ตายเป็นการตัดทางเดินลมหายใจให้หมดลมไปเหมือนที่ตนเองกำลังเป็นอยู่ คือไม่มีลมหายใจ ผีไม่มีอาวุธ การบ๊อบเป็นการแยกข้อต่อของกล้ามเนื้อสังการกับส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งเป็นข้อต่อที่สำคัญ ทำให้ตายได้เป็นการตายที่รุนแรง ฉับพลันและแก้ไขไม่ได้ ไม่เหมือนกับการแยกข้อต่อส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย เช่น แขน ขา ถ้าหลุดจากกันยังมีโอกาสต่อกันได้ไม่ถึงกับต้องตายในทันที การถ่ายทอดการฆ่าลักษณะนี้มาจากความเชื่อของคนจากคำพูดที่ติดปากกันโดยทั่วไปเช่น "ถ้าไม่เชื่อ เดี่ยวให้พื้หกกคอ" หรือ "ตุ้กแกกนดับ" ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว เราก็ก่อนเคยเห็นว่าตุ้กแกจะสามารถถักนดับคนได้ ก็เหมือนกับเราไม่เคยเห็นว่าพื้หกกคนได้โดยการบ๊อบ แต่ผู้สร้างภาพยนตร์สร้างสรรค์ภาพพบบ๊อบออกมาให้คนเชื่อได้ และการบ๊อบ

ยังเป็นการระบายความเคียดแค้นที่เกิดขึ้นได้ด้วย เหมือนการฆ่าให้ตายคามือทำให้เกิดความสะใจ แก่ผู้กระทำมากกว่าวิธีอื่น (คล้ายกับการฉีกกระดาษให้ขาดเป็นชิ้น ๆ หรือการขยำกระดาษ เป็นวิธีการระบายความเครียดได้วิธีหนึ่งตามหลักจิตวิทยา) เพราะคนที่แม่นาคฆ่าคือคนที่มาทำร้ายแม่นาค และเป็นต้นเหตุที่ทำให้แม่นาคเกิดความแค้น การบีบคั้นยังแสดงให้เห็นด้วยว่าพละกำลังส่วนใหญ่อของแม่นาคอยู่ที่แขนและมือ แม่นาคจึงสามารถยึดและหุดแขนตัวเองได้เป็นอย่างดีด้วย

2.7 ผู้เกิดขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์ของคน ถูกถ่ายทอดโดยคน ลักษณะและการแสดงออกของผีจึงเป็นไปตามความเชื่อของคน ผู้สร้างเอาความเป็นคนมาจับเป็นบุคลิกของผี ลักษณะอุปนิสัยของผีจึงเป็นไปตามหลักการดำเนินชีวิตของคน ผีไม่ทำร้ายคนดี มาจากความเชื่อทางพุทธศาสนาที่ว่า "คนดี ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้" คนดีมีความดีเป็นกรอบคุ้มภัยที่มั่นคง ไม่มีสิ่งใดจะมาทำร้ายคนดีได้ ตกน้ำจึงไม่ไหลจม ตกไฟก็ไม่ถูกเผา อย่างนี้แล้วนับประสาอะไรกับผีซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนตามความเชื่อของพุทธศาสนา จะไปทำร้ายคนดีได้

2.8 การฆ่าผีเป็นการแปลกแยก เป็นแนวคิดทางตะวันตก ไม่ใช่ของสังคมไทย ผียังเป็นส่วนหนึ่งของจิตใจคนไทยอยู่ ไม่สามารถจัดออกไปได้หมด ความรู้สึกที่มีต่อผีไม่ได้แปลกแยกไปจากจิตใจของคน ผีอยู่ในใจ จึงฆ่าไม่ได้ แต่จะกำจัดให้ออกไปโดยการจำกัดขอบเขตพื้นที่ให้ผีอยู่ แม่นาคแพ้วเวทย์มนต์ของหมอผี จึงต้องยอมไปอยู่ในหม้อ ใช้การซ่อนภาพให้เห็นว่าตัวแม่นาคถอยร่นออกไป ค่อย ๆ เล็กลง แสดงว่าแม่นาคกำลังจะจากไปสู่อะไรสักอย่าง เมื่อแม่นาคลงไปอยู่ในหม้อแล้ว ใช้ภาพมumus เห็นแม่นาคกำลังคร่ำครวญ แสดงถึงความสิ้นหวังของตัวแม่นาคที่ไม่อาจจะไปอยู่กับทิดมากได้อีก

2.9 ผีสำหรับคนไทยไม่ใช่เรื่องน่ากลัว คนไทยรักความสนุกสนานบันเทิง ไม่

ชอบเรื่องเครียด บรรยายากศ้นำเสนอเรื่องราวจะมีความสนุกสนานเข้าแทรก เพื่อให้เกิดความบันเทิง การแสดงออกของตัวละครไม่ต่างไปจากวิถีชีวิตของคน คือ ต้องไม่เคร่งเครียดน่ากลัวจนเกินไป เป็นความพยายามอย่างหนึ่งของผู้สร้างภาพยนตร์ที่จะบอกว่าผีไม่มีจริง คนไทยเป็นชาวพุทธ สมควรจะไม่เชื่อว่าผีมีจริงตามความเชื่อทางพุทธศาสนา จึงผลักดันให้เรื่องราวของผีเป็นเรื่องตลก เรื่องสนุก จะเห็นได้จากการนำฉากหมอผีปลอม ซึ่งแสดงโดยดาวตลกของเมืองไทย คือ ลี้อตอกและชศรี เข้ามาลดความตึงเครียดของเรื่อง และเพิ่มสีสันให้กับภาพยนตร์

ภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" กำกับการแสดงโดย เสน่ห์ โกมารชุน

เรื่องย่อ

"แม่นาคพระโขนง" เรื่องนี้เป็นตอนต่อจากเรื่องที่เสนีย์ เป้าประดิษฐ์ กำกับการแสดง ผู้วิจัยจะขอเรียก "แม่นาคพระโขนง" ตอนนี้เป็น "แม่นาคพระโขนง ภาค 2" ช่วงไตเติ้ลของเรื่องได้ท้าวความที่มาของวิญญาณแม่นาคก่อนว่า แม่นาคคลอดลูกตาย วิญญาณแม่นาคถูกจับถ่วงน้ำ ส่วนทศมากก็มีความสนใจสาวอนแล้ว

เรื่องเปิดฉากที่งานวัด เจ้านายเก่าของทศมากเมื่อครั้งทศมากไปเป็นทหารนำเงินจากบางกอกมาทอดหัววัดมหาบุศย์ ทศมากได้พบกับชมมารธลูกสาวเจ้านายเก่าอีกครั้ง ความรักจึงได้ก่อตัวขึ้นมาอย่างหวานชื่น ท่ามกลางความไม่พอใจของลูกชายกำนัน จากนั้นก็ตัดมาเป็นฉากเปิดวิญญาณแม่นาค โดยให้ตายายออกหาปลาเวลากลางคืน พายเรือเรื่อยมาจนถึงหน้าวัดมหาบุศย์ เมื่อตาทอดแหออกไปแต่ไม่ได้ปลา กลับได้หม้อดินที่บรรจุวิญญาณแม่นาคไว้ขึ้นมาแทน ตาโยนหม้อทิ้งไป

ทำให้หม้อเกิดแตก วิญญาณของแม่นาคจึงได้รับการปลดปล่อย แม่นาคออกอาละวาดแสดงแสนยานุภาพของตัวเอง เมื่อมีคนมารู้ข่าวจึงต้องหนีไปอยู่ที่อนชักราว แต่วิญญาณของแม่นาคก็ตามไปพบจนได้ แม่นาคได้พบทิดมากอยู่กับหญิงอื่นแล้วยังตัดใจไม่ได้ แม่นาคจึงจะมาทิดมากเพื่อให้วิญญาณทิดมากไปอยู่กับตน ทิดมากกับชมมารถึงหนีไปทั่ว แม่นาคใช้อิทธิฤทธิ์สะกดจิตให้ทิดมากไปอยู่กับตน ขณะที่ทิดมากถูกสะกดจิต ก็มีแผนรื้อรูปหนึ่งปรากฏออกมาขอร้องให้แม่นาคหยุดก่อกรรมเพียงแค่นี้ แม่นาคไม่ยอมจึงเกิดการต่อสู้ด้วยพลังอิทธิฤทธิ์กัน แม่นาคแพ้ จึงยอมปฏิบัติตามคำแนะนำของแผนรื้อน้อยแต่โดยดี ด้วยการไปส่งสถิตยศาสตร์คอยช่วยเหลือคนยากไร้ เป็นการชดใช้กรรมที่ตนได้กระทำไว้

ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นภาคต่อจากเรื่องที่แล้ว และยังใช้นักแสดงเป็นคนเดียวกับภาค 1 ด้วย คือ ปรีชา รุ่งเรือง แสดงเป็นแม่นาค และสมบัติ เมทะนี แสดงเป็นทิดมาก การถ่ายทอดลักษณะของแม่นาคจึงใกล้เคียงกัน สามารถวิเคราะห์ตามทฤษฎีของ ROLAND BARTHES ได้ดังนี้

1. ความหมายตรง (denotation)

1.1 พียงคงมีรูปลักษณะ 2 แบบ ตามวัตถุประสงค์ในการปรากฏตัว คือเป็นหญิงสาว และเป็นซากศพเดินได้

- เป็นหญิงสาว ผมยาว งามโจงกระเบน ห่มผ้าแถบชุดเดียวกับตอนคลอดลูกตาย ใช้การแต่งหน้าและการจัดแสงช่วยให้แม่นาคดูน่ากลัวไม่เหมือนคนปกติ คือ ทาหน้าขาว ทาตาสีคล้ำรอบดวงตาให้ดูเหมือนตาลึกโหล ทาปากสีซีด แม่นาคปรากฏตัวครั้งแรกเมื่อตายายทำหม้อแม่นาคแตก ใช้เอฟเฟกต์ให้มีไฟพุ่งออกมาจากหม้อ แล้วปรากฏเป็นแม่นาคออกมา ใช้ภาพมุมต่ำ

ระยะไกล (long shot) เห็นแม่นาคทั้งตัวยืนอย่างผึ่งใหญ่ ผู้ชนะ แม่นาคจะปรากฏตัวในลักษณะนี้เพื่อให้คนรู้ว่า เป็นผีแม่นาคได้ออกมาเป็นอิสระอีกครั้งหนึ่งแล้ว เช่นการไปหลอกหลอนชาวบ้าน ก็ จะบอกกล่าวให้ชาวบ้านรู้ก่อนว่าตนเองเป็นแม่นาค แล้วจึงแสดงการเปลี่ยนรูปเป็นซากศพเน่า เพื่ ให้อาจารย์เห็น เพื่อเพิ่มความหวาดกลัวมากขึ้นหลังจากได้ยินชื่อแม่นาคแล้ว และเป็นการแสดงอิทธิ ฤทธิ์ของผี ตอกย้ำความเป็นผี ใช้เทคนิคสตอปโมชัน (stop motion) ให้เห็นการเปลี่ยนแปลง รูปร่างเป็นไปอย่างฉับพลัน พร้อมกับใส่เสียงประกอบเร้าความรู้สึกของคนดู ให้รับรู้ถึงความรวดเร็วที่เกิดขึ้น นอกเหนือจากการเห็นด้วยตา ยังได้ยินด้วยหูอีกด้วย

- เป็นซากศพเน่า เพะเดินได้ หน้าตาและเนื้อตัวเต็มไปด้วยเลือดและหนองตาโป้ ใช้ผ้าขาวพันตลอดตัว ผมย่งเหยียด ลำตัวตั้งตรงเดินแข็งทื่อเหมือนหุ่นยนต์ ผีแม่นาคจะปรากฏตัวในลักษณะนี้เมื่อต้องการแสดงความร้ายกาจ แสดงอิทธิฤทธิ์ และแสดงพลังอำนาจเหนือธรรมชาติของตน เช่น ตอนแม่นาคไปมาอาจารย์เต๊ะ หรือตอนแม่นาคต่อสู้กับเงรนน้อย

เงร "หยุดเถอะโยมเนาค อย่าก่อกรรมทำเข็ญอีกเลย โยมกับโยมมาก

อยู่คนละภพกันแล้ว"

แม่นาค "ถอยไปนะเจ้าเงร อยามายังกับข้า คิดจะลองตีกับข้าหรือ

อาจารย์เต๊ะ ข้ายังมามาแล้ว"

แม่นาคแปลงตัวเป็นซากศพ แล้วจึงเดินเข้ามาหมายจะทำร้ายเงร

เมื่อแม่นาคต้องการหลอกหลอนคนให้เพิ่มความเกรงกลัวแม่นาคมากขึ้นไปอีก แม่นาคก็ จะเปลี่ยนรูปจากหญิงสาวเป็นซากศพทันทีเช่นกัน จากฉากที่แม่นาคหลอกหลอนชาวบ้าน

แม่นาคตอนปรากฏตัวเป็นหญิงสาว

แม่นาคตอนปรากฏตัวเป็นชาکشพ

1.2 ผีมือฤทธิ์เหนือธรรมชาติ เพื่อให้ผีมีอำนาจ ไซ้สังข์ที่คนกลัวเพื่อบังคับคน

ให้ทำตามที่ต้องการ

- ผู้เปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ได้ตามความต้องการและตามวัตถุประสงค์ของผู้
เวลาที่ผู้ต้องการแสดงตัวเอง หรือต้องการแสดงอารมณ์พูดจาวิสาสะกับคน ผู้จะมาในรูปคน จะใช้
ภาพมุ่มต่ำให้ดูว่าผู้ยิ่งใหญ่ มีอำนาจมากกว่าคน และเมื่อผู้ต้องการแสดงพลังกำลังหรืออำนาจที่มีอยู่
หรือต้องการหลอกหลอนเพิ่มความกลัวให้คน ผู้จะอยู่ในรูปซากศพเน่าเฟะ

- ผู้ทำร่างกายให้สูงใหญ่เกินกว่าคนปกติได้หลายเท่า จากฉากที่แม่น้ำค
ออกตามหาทิศมาก ใช้การสร้างความหมายโดยการเปรียบเทียบ ให้เห็นขนาดตัวของแม่น้ำคสูง
ใหญ่กว่าบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของคน และใช้ภาพมุ่มต่ำให้เห็นตัวแม่น้ำคสูงใหญ่ มีอำนาจ

แม่น้ำคแปลงร่างให้สูงใหญ่

- ผู้มีพลังกำลังมหาศาล จากฉากที่แม่น้ำคตามหาทิศมาก แม่น้ำคแปลง
ร่างให้สูงกว่าบ้าน แล้วยกหลังคาบ้านโยนออกไปเพื่อมองหาทิศมากในบ้านแต่ละหลัง ใช้การสร้าง
ความหมายในเชิงเปรียบเทียบระหว่างความมั่นคงอบอุ่นแข็งแรงของบ้านเรือนกับกำลังของแม่น้ำค
ที่สามารถยกหลังคาบ้านทิ้งด้วยมือเปล่า หรือฉากที่แม่น้ำคบีบคอหมอผีตายได้ในชั่วพริบตา

- ผู้สามารถแปลงตัวเป็นคนอื่นที่ไม่ใช่ตัวเองได้ เช่น ฉากที่แม่นาคหลอก
หลอนชาวบ้าน แม่นาคปลอมตัวเป็นคนขายเงาะ เพื่อหลอกให้คนเล่นลิเกเข้าใจผิด

- ผู้หายตัวได้ สามารถปรากฏตัวในที่ต่าง ๆ จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งภายใน
ในเวลารวดเร็วโดยใช้เทคนิคสตอปโมชั่น (stop motion) เช่น ฉากที่แม่นาคหลอกหลอนชาว
บ้าน หรือฉากที่แม่นาคไปตามหาทิดมากที่บ้านทิดมัน เมื่อบอกว่าทิดมากอยู่ข้างบนมาก แม่นาคก็ตาม
ไปปรากฏตัวทันที

- ผู้สามารถสร้างภาพลวงตาให้คนเห็นในสิ่งที่ต้องการได้ เช่น ฉากที่
แม่นาคแสร้งตีให้คนพายเรือมารับคนเล่นลิเก มีเสียงหมาหอนคลอตลอดทาง เป็นฉากที่แม่นาค
ต้องการแสดงตัวให้คนรู้ว่าแม่นาคเป็นอิสระอีกครั้งแล้ว จากบทสนทนา

พระ เอกลิเก

"นุ่ง ชุดใหม่เร็ว ๆ หน่อยสิ พุดยานคางยังกับผี
เอ๊ะ! หมามันหอนทำไม หมามันหอนตามผี แล้วใคร

เป็นผี ฉันเป็นคน แล้วใครเป็นผี"

แม่นาค

"ฉันนุ่งแล้วจะผี ผีแม่นาคนี้จะ พูดยกฉันมัย"

พระ เอกลิเกกับลูกน้อง "ว้าย แม่นาค"

ทั้งสองกระโดดลงจากเรือ ตะเกียกตะกายหนีผีแม่นาค เห็นภาพคนทั้งสองว้ายอยู่บนบก เป็นตัวบอก
ให้รู้ว่าผีใช้อิทธิฤทธิ์บันดาลให้คนเล่นลิเกเห็นพ่นดินเป็นน้ำและเรือ แต่แท้ที่จริงแล้ว ทั้งคู่ยังอยู่บนบก

- ผู้สะกดจิตคนให้ทำตามที่ต้องการได้ แม่นาคสะกดจิตให้ทิดมากละทิ้ง
ชมনারถ แล้วตามไปอยู่กับตน

1.3 ผู้ชมขอจำกัดหรืออุปสรรคในการแสดงอิทธิฤทธิ์

-ผู้ชมรู้สึกเจ็บปวดเมื่อดนของปลุกเสกต่าง ๆ เช่น ตอนที่แม่นาคต่อสู้กับ เณรน้อย เมื่อตีตมมากพาขมนารถหนีแม่นาคมาอยู่บริเวณโบสถ์ แม่นาคจะตามเข้าไปหาตีตมมาก แต่พอเข้าไปใกล้โบสถ์ แม่นาคก็กระเด็นลงไปกองอยู่กับพื้น รู้สึกเจ็บปวดรอนผ่าวไปทั้งตัว ใช้เทคนิค การซ่อนภาพให้เห็นภาพแม่นาคอยู่กลางเฟรม แล้วหมุนภาพรอบ ๆ ตัวแม่นาค ให้ความรู้สึกงุนงง ต่อสิ่งที่เกิดขึ้น

-ผู้ไม่สามารถเข้าไปทำร้ายคนในบ้านได้ จึงใช้วิธีทำตัวให้สูงใหญ่ แล้วยกหลังคาบ้านทิ้งไป เพื่อมองหาตีตมมากข้างใน แทนการเข้าไปปรากฏตัวในบ้าน

-ผู้ปรากฏตัวได้เฉพาะเวลากลางคืน ดังที่ปรากฏในทุกฉากที่แม่นาคออก อาละวาด จะเป็นตอนกลางคืนทั้งหมด เช่น แม่นาคออกจากหม้อได้ แล้วตามหาตีตมมาก แม่นาค หลอกหลอนชาวบ้าน แม่นาคไปฆ่าหมอม้า-อาจารย์เต๊ะ แม่นาคมาเจอตีตมมากกับคนรักใหม่ แม่นาค สะกดจิตให้ตีตมมากไปอยู่กับตน และเณรน้อยมาชี้ทางสว่างให้แม่นาค เป็นต้น

1.4 ผู้มาคนด้วยการบอบคอเท่านั้น และผู้จะทำร้ายเฉพาะคนที่เป็นคนรักของผู้ คือ พวกหมอม้าและคนที่มาแย่งคนรักของผู้ ในเรื่องนี้ ผู้ปรากฏตัวเพื่อหลอกหลอนให้ชาวบ้านตกใจ เป็นฉากที่สอดแทรกเข้ามาเพื่อให้เกิดความสนุกสนานกับคนดูเท่านั้น แต่แม่นาคจะมาคนอยู่คนเดียว คืออาจารย์เต๊ะ คู่รักเก่าที่เคยสะกดวิญญาณแม่นาคไปถ่วงน้ำเมื่อภาค 1

1.5 ผีจะไม่ถูกปราบให้สิ้นซาก พุทธศาสนาเข้ามาจำกัดขอบเขตให้ผีอยู่ โดย

การปรากฏตัวของเข็มน้อยแบบปาฏิหาริย์ หยุดการทำบาปของแม่น้ำที่จะพาติดมากไปอยู่ในโลกของผีด้วยกัน การปรากฏตัวของเข็มน้อยแบบเทคนิคสตอปโมชัน (stop motion) เหมือนการปรากฏตัวของผี เข็มน้อยใช้เทคนิคให้เกิดขึ้นเป็นไฟที่มอดมอดตัวแม่น้ำไว้ คล้ายการเผา เพื่อสกัดกั้นไม่ให้แม่น้ำแสดงฤทธิ์เดช และชี้ทางออกให้กระวีญญาณแม่น้ำโดยการไปสิ่งสถิตอยู่ที่ศาล คอยช่วยเหลือคนยากจนต่อไป เป็นการทำบุญไถ่บาปที่เคยก่อไว้ เมื่อแม่น้ำได้คิดแล้ว สภาพของแม่น้ำก็เปลี่ยนไปเป็นผู้หญิงสาวแต่งชุดไทยอย่างเรียบร้อย หน้าตาสดชื่นเหมือนคนที่บรรลู่เห็นทางสว่างแล้ว แม่น้ำคลอขนไปบนฟ้าแล้วหายไป เป็นการบอกกล่าวว่าแม่น้ำต้องไปสู่ทางที่ดี ท้องฟ้าเป็นสัญลักษณ์ของสวรรค์หรือสิ่งดีงาม

รูป

แม่นาค เชื้อพังค้ำแห่น้ำของเณรแล้ว

1.6 เรื่องผียังเป็นเรื่องที่ใช้ความบันเทิงสำหรับคนไทย ในเรื่องนี้จะมีความที่แสดงความตลกบนความคับขันของตัวละครไว้มากมาย เป็นฉากที่แม่นาคแก้มลักหลอนชาวบ้านให้ตกใจกลัว วิ่งหนีผี และฉากการหาหมอดีปลอม ทั้งหมอดีไทย จีน และแขก มาปะทะกับแม่นาค เป็นต้น เป็นฉากที่เสริมเข้ามาเพื่อเพิ่มสีสันให้กับภาพยนตร์ และเป็นการบอกเล่าให้รู้ว่าแม่นาคเป็นอิสระจากการถูกกักขังในหม้อแล้ว หรือฉากการเล่นลิเก ซึ่งเป็นความบันเทิงของชาวบ้าน ได้หยิบเอาตอนทงหนัมนไวย-ลกชายของชนแดนเดินทางไปพบผีแม่วันทอง มาแสดง เพื่อสร้างความบันเทิงให้คนดู

2. ความหมายแฝง (connotation) จากการศึกษานิยายเรื่องนี้ ผู้วิจัยพบว่า ความหมายแฝงที่ถ่ายทอดออกมาในภาพยนตร์ มีดังนี้

2.1 ผู้มีลักษณะเป็นปฏชนทมทงส่วนดีและส่วนเลว ปะปนอยู่ในตนเอง เราจึงเห็นผู้ในรูปลักษณะที่ต่างกัน ผู้สร้างภาพยนตร์ได้นำเสนอการปรากฏตัวของผีแมนาคเป็น 2 รูปแบบตามแต่วัตถุประสงค์ในการปรากฏตัวนั้น ๆ เช่นเมื่อต้องการแสดงอารมณ์ความรู้สึก ก็จะปรากฏตัวเป็นรูปร่างคน แต่ทำให้แตกต่างจากคนโดยใช้เทคนิคการแต่งหน้าและการจัดแสงเข้าช่วย เมื่อต้องการแสดงอำนาจหรือความน่ากลัว ก็จะปรากฏในลักษณะผีเป็นซากศพเน่าเฟะ และใช้เป็นตัวแทนของความดี ความเลว โดยให้แมนาคในรูปลักษณ์ที่สวยงามเป็นตัวแทนด้านความดีงามที่อยู่ในตัวผี และใช้สภาพซากศพเน่าเฟะเป็นตัวแทนด้านความร้ายกาจ

2.2 อธิษฐานของผู้นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ เป็นความขลังที่ทำให้คนยอมรับนับถือผี ผู้จำเป็นต้องมีอธิษฐานเหนือธรรมชาติไว้ใช้เป็นอำนาจทำให้คนกลัว เพื่อบังคับไม่ให้คนทำในสิ่งที่ผีไม่ชอบ เช่น ไม่มาขัดขวางเส้นทางรักของแมนาคที่มอดมามาก การที่ผู้สร้างภาพยนตร์ใช้เสียงหมาหอนเป็นรหัสที่ทำให้คนรับรู้โดยทั่วกันว่า ถ้าหมาหอนแสดงว่าผีมา ให้หมาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผีกับคน หมาเป็นสัตว์ที่อยู่ใกล้ชิดกับคน เป็นสัตว์ที่ประสาทมผัสในการรับเสียงและกลิ่นได้ดีกว่าคนหลายเท่า หมาจะหอนเมื่อมีสิ่งผิดปกติแปลกปลอมเข้าใกล้บริเวณนั้น ๆ ผีไทยจะใช้หมาเลี้ยง คือหมาที่เห็นได้ตามบ้าน วัด และทั่ว ๆ ไป เพราะคนยังมีความผูกพันกับผี ผีเป็นสิ่งที่ยังติดค้างอยู่ในความรู้สึกของคน จึงใช้หมาที่อยู่ใกล้ตัวคน อยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกับคน แต่ผีฝรั่งเป็นผีที่ออกจากจิตใจคนในสังคมของเขาแล้ว ภาพยนตร์ฝรั่งจะใช้เสียงหมาป่า เป็นสัตว์ที่อยู่คนละสภาพแวดล้อมกับคนในสังคม

2.3 การใช้อธิษฐานของผีจำเป็นต้องมีข้อจำกัด เพื่อให้เกิดความสมดุลย์ และมาจากทัศนคติที่ว่า "ไม่มีใครอยู่ค้ำฟ้า" หรือ "ไม่มีใครใหญ่ค้ำฟ้า" ไม่ว่าจะคนหรือผีต่างก็มีจุดเด่นและจุดด้อยไปตามสภาพของตน

2.4 การบีบคั้นให้ตาย เป็นการแสดงพลังของมือ เป็นการระบายความแค้นได้อย่างสะใจ คือบบีให้ตายคามือ สามารถฆ่าให้ตายอย่างเฉียบพลันโดยไม่ต้องใช้อาวุธใด ๆ เข้ามาช่วย คนที่แม่นาคฆ่า คือคนที่เป็นครู ก่อความเดือดร้อนให้แม่นาคก่อนเท่านั้น ไม่ใช่เป็นผู้เกิดมาเพื่อจะฆ่าหรือทำร้ายใครโดยไม่มีเหตุผล เช่น ตายายที่ทอดแหได้หม้อแม่นาคขึ้นมา และทำให้หม้อแตก แม่นาคจึงได้เป็นอิสระอีกครั้ง แม่นาคจะไม่หลอกหลอนหรือทำร้าย ถึงแม้ว่าตายายจะกลัวแม่นาคมากขนาดไหน ตามวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยในร่มเงาของพระพุทธศาสนา ที่รู้จักบุญคุณคนที่ช่วยเหลือตน แต่แม่นาคจะตามฆ่าหม้อผีที่มาทำร้ายวิญญาณแม่นาคจนถึงที่สุด

2.5 พุทธศาสนาเข้ามาแทนที่การนับถือผี โดยการจำกัดขอบเขตที่อยู่ให้ผี แต่ไม่ฆ่าผี เพราะการฆ่าผีเป็นการแปลกแยกของสังคม และไม่ได้ห้ามคนให้เลิกนับถือผี เฉลี่ยน้อยเป็นตัวแทนของพุทธศาสนาที่ยังไม่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านมากนัก เปรียบเหมือนเด็กตัวเล็ก ๆ ที่ยังไม่มื่อทรพืดต่อชาวบ้าน เป็นความเชื่อใหม่ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง การใช้เฉลี่ยน้อยมาชี้ทางสว่างให้แม่นาค เป็นการสร้างความหมายของผู้สร้างภาพยนตร์ในการยกให้พุทธศาสนาอยู่เหนือคนและผี จึงไม่มีภาพพระเข้ามาเกี่ยวข้องกับอวิชา การฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเพื่อคงภาพลักษณ์ของพุทธศาสนาไว้

2.6 การนำเสนอเรื่องราวใหม่ความสนุกสนานเข้าแทรกอยู่ตลอดเรื่อง โดยจะมฉกฉวยหนัง ผีวงไล้หลอกคนเข้ามาสอดแทรกเพื่อความบันเทิง ให้รู้สึกว้าเรื่องผีไม่ใช่เรื่องน่ากลัว ตามความเชื่อในพุทธศาสนาว่าผีเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน ผีไม่มีจริง ผู้สร้างภาพยนตร์จึงผลักดันให้เรื่องผีเป็นเรื่องตลก ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนไทยที่ไม่ชอบเรื่องเคร่งเครียด

3. มายาคติ (myth)

เนื่องจาก "แม่นาคพระโขนง ภาค 1" และ "แม่นาคพระโขนง ภาค 2" เป็นภาคที่ต่อเนื่องกัน ผู้วิจัยจะขอวิเคราะห์มายาคติที่ได้จากภาพยนตร์ทั้ง 2 เรื่องรวมไปเลย คือ

เมื่อศึกษาภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" ประกอบกับแนวคิดเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ ของคนยุคก่อนประวัติศาสตร์ จากปรัชญาก่อนประวัติศาสตร์ในบทที่ 2 พบว่ามีอะไรที่ใกล้เคียงกัน "แม่นาคพระโขนง" คงจะเป็นเรื่องเล่าเพื่อบอกปิดประเพณีเดิม เกิดขึ้นในสมัยพุทธศาสนาเข้ามาในสังคมไทยเป็นครั้งแรก และได้ปะทะกับการนับถือลัทธิผีปศาจของชาวบ้าน พุทธศาสนาเข้ามาเปลี่ยนพิธีกรรม และห้ามปรามประเพณีเก่า ไมเคิล ไรท์ ได้วิเคราะห์ไว้ในหนังสือศิลปวัฒนธรรม ถึงที่มาของชื่อ "แม่นาค" กับ "พอมาก" ซึ่งเป็นชื่อของตัวละครเอกที่ไม่เคยเปลี่ยนหรือเพี้ยนไปเลย ไม่ว่าจะสร้างเป็นภาพยนตร์มากต่อนักตาม

"นาค" ตัวนาคเป็นสัญลักษณ์ของกิเลสหรือธรรมชาติในตัวมนุษย์ส่วนที่ยังไม่ได้รับการขัดเกลา การทำนาคมาปรกเหนือพระสมณโคดมในคราวที่เสวยวิมตีสข ฌ รมไม่จิก ก็เพราะพระองค์สามารถเอาชนะกิเลสทั้งปวงได้ สามารถดำรงอยู่เหนือสิ่งเข้ายวาทงปวง และสิ่งชั่วร้ายไม่อาจล้ำกายพระองค์ ตามคติฝรั่งนั้น "เซนต์ฮอร์จ" ถือกำเนิดขึ้นเพราะการปราบมังกรหรือนาค ซึ่งก็คือการทำลายกิเลสแห่งตนลงนั่นเอง ส่วนคติฮินดูถือว่านาคมีฤทธิ์ที่บันดาลให้ฝนตกหรือไม่ตก ได้นาคเป็นสัญลักษณ์ของดินฟ้าและความอุดมสมบูรณ์ อสรพิษและความตาย ขณะเดียวกัน ก็หมายถึงฝน ข้าวดี และชีวิต ทั้งนี้เพราะความเป็นและความตายเป็นของคู่กันที่แยกไม่ออก ซึ่งตัวของ "แม่นาคพระโขนง" เองก็มักภาพทเป็นหญิงงาม เป็นเมียรัก และเป็นผัวร้ายที่จะดึง "พอมาก" ให้ไปอยู่ในโลกของผีด้วยกัน ซึ่งตรงกับบทบาทของเจ้าแม่ดินในสมัยก่อนประวัติศาสตร์

"มาก" น่าจะเป็นชื่อเดิมของ "เจ้าขาว" เพราะหมายถึงขาวมาก ปลายาก เนื้อมาก พืชพรรณธัญญาหารที่อุดมสมบูรณ์ หรือหมายถึงความอุดมสมบูรณ์โดยทั่วไป

เรื่องราวของ "แม่นาค" กับ "พ่อมาก" ดำเนินไปในทำนองเดียวกับเรื่องคนทรงเจ้า แม่คนและเจ้าขาวเจ้าปี ที่ต้องมาเจ้าขาวเพื่อให้ลูกของเขา (คือต้นกล้า) ขึ้นเจริญงอกงามต่อไป ตามปรัชญาของคนสมัยหนึ่งที่ว่า "ชีวิตจะหาไม่ หากไม่มีความตาย" หากไม่มีการตายแล้วชีวิตใหม่จะมาจากไหน จึงต้องจัดพิธีกรรมพลีชีพเจ้าขาวเจ้าปี (ความตาย) เป็นการแลกเปลี่ยนกับความอุดมสมบูรณ์ต่อไป (ชีวิต) เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมดั้งเดิมก่อนที่พุทธศาสนาจะเข้ามา พร้อมด้วยด้วยความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ แต่เรื่องราวไม่เหมือนกันตรงที่ว่า แม่นาคซึ่งตายทั้งกลมก่อน และพม่ารอดชีวิต เพราะพุทธศาสนายอมรับประเพณีการฆ่าคนเป็นพลีกรรมไม่ได้ ถึงเป็นการเบียดเบียนกัน จึงค่อย ๆ เปลี่ยนประเพณี จนในที่สุดให้หันมาทำบุญแทน

พุทธศาสนาเป็นของใหม่ที่เข้ามาที่หลังการนับถือภตผปศาจ แต่เดิมนับแต่บ้านกับผี ไม่มีวัด เมื่อพุทธศาสนาเข้ามาได้พยายามจะเข้ามาอยู่ในจิตใจคนแทนที่การนับถือผี เป็นศาสนาที่สอนให้กระทำความดี ละเว้นกรรมชั่วเป็นหลักใหญ่ การกระทำความดีจะทำที่ใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมาทำวัด ศาสนาเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใจ และการอยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างมีที่อยู่เป็นสัดส่วนของตัวเอง คือ คนอยู่บ้าน พระอยู่วัด ผักควมที่อยู่ของตัวเอง ไม่ควรออกมาอยู่ปะปนกับคนหรือพระ สร้างความเชื่อใหม่เข้ามาว่าผักกับคนอยู่กันคนละภพ แต่สามารถอยู่ด้วยกันได้ไม่ต้องแปลกแยกออกไปจากจิตใจของคน ตามปรัชญาของพุทธศาสนาที่ว่า ทุกอย่างเป็นอนิจจัง มีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ดังนั้น ของสองสิ่งก็สามารถอยู่ด้วยกันได้ ภาพยนตร์ได้ใช้ฉะน้อยเป็นตัวแทนของพุทธศาสนาปราบผีแม่นาค ทำให้ถึงไม่ใช่พระเป็นตัวแทนของพุทธศาสนาในเวลานั้น เพราะพุทธศาสนาเพิ่งเข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ เปรียบเสมือนเด็กตัวเล็ก ๆ ที่ยังไม่มี

อิทธิพลต่อชาวบ้านมากนัก การให้เนรมีอิทธิฤทธิ์สู้กับผีแม่นาคได้ และปรากฏตัวราวกับผีคือ หายตัว
 มา ใช้เทคนิคสตอปโมชัน (stop motion) เป็นการสร้างปาฏิหาริย์เหนือธรรมชาติ เพื่อให้คน
 เชื่อมถือ เพราะคนมีพื้นฐานทางจิตใจในการยอมรับนับถือศรัทธาเรื่องราวเหนือธรรมชาติอยู่แล้ว
 ภาพยนตร์จึงต้องใส่ปาฏิหาริย์เข้าไปในตัวเนรม และยิ่งช่วยให้การนำเสนอเรื่องราวมีสสั่นขึ้นด้วย

ภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคอาละวาด" กำกับการแสดงโดย สุรียน ดวงทองดี

เรื่องย่อ

เรื่องจะเปิดฉากที่แม่นาคกำลังคลอดลูกโดยมีเพื่อนสนิทของแม่นาคชื่อสร้อย และแม่ของ
 สร้อย ซึ่งเป็นเมียของกำนัน คอยอยู่ใกล้ ๆ เป็นกำลังใจให้แม่นาค แล้วแม่นาคก็คลอดลูกตายมีคน
 ทำพิธีสวดศพ จากนั้นก็มีคนเลงชื่อสินเป็นชาวพระโขนงเดิม พาพรรคพวกจากต้อนมาทำรางที่พระ
 โขนง เมื่อรู้ว่าแม่นาคตายแล้ว จึงคิดจะปลุกวิญญาณของแม่นาคขึ้นมาเพื่อให้อาละวาด ก่อกวน
 ความสงบสุขของชาวพระโขนง สินและพรรคพวกได้ไปจ้างหมอผีมาปลุกวิญญาณของแม่นาค ผีแม่
 นาคจึงลุกขึ้นมาหาหมอผีตาย ส่วนทิดมากสามแม่นาคซึ่งอยู่ระหว่างรับราชการทหารอยู่ได้ขอลากลับ
 บ้านเพื่อมาเยี่ยมแม่นาค โดยที่ยังไม่รู้ข่าวการตายของแม่นาค เมื่อกลับมาถึงบ้านก็ได้พบแม่นาค
 คอยปรนนิบัติตนเองเยี่ยงภรรยาที่แสนดี ถึงแม้ว่าทิดมากจะได้เห็นภาพมื่อเยาว์ ๆ เออมนไปหีบ
 มะนาวที่ตกอยู่ที่ใต้ถุนบ้าน ทิดมากก็ตกใจ แต่ไม่ได้ตีตีใจถามไถ่อะไร จนถึงตอนนอนก็เห็นแม่นาคใน
 สภาพศพเน่าเฟะสลัดกับภาพแม่นาคเวลาปกติ ทำให้ทิดมากสงสัยว่าเกิดอะไรขึ้น วันต่อมาจึงได้ไป
 ถามความจากบ้านกำนัน จึงได้รู้ว่าแม่นาคตายแล้ว ทิดมากจึงหนีแม่นาคไป ส่วนสินและพรรคพวก
 ยังไม่หมดความพยายามที่จะปลุกแก้งวิญญาณแม่นาค จึงจ้างหมอผีมาปราบวิญญาณแม่นาค สะกด

วิญญาณลงหม้อดินแล้วนำไปถ่วงน้ำ วิญญาณแม่นาคจึงหยดออกอาละวาดไปโดยปริยาย จากนั้นเจ้านายของทิศมากพร้อมด้วยลูกสาวชื่อ เรวด ก็มาตามหาทิศมากที่พระโขนง เจรจาเรื่องการแต่งงานและในคืนที่ทิศมากแต่งงานกับเรวด วิญญาณของแม่นาคก็ได้รับการปลดปล่อยออกมาอีก จากความรู้อะไรไม่ถึงการณ์ของตายายที่พายเรือออกหาปลาในเวลากลางคืน ตาทอดแหออกไปได้หม้อดินบรรจุวิญญาณแม่นาคขึ้นมา ทั้งตาและยายต่างตกใจโยนหม้อดินทิ้ง หม้อแตก วิญญาณแม่นาคจึงเป็นอิสระอีกครั้ง แม่นาคตามมาอาละวาดที่บ้านทิศมาก เกิดการปะทะคารมกับเรวด จากนั้นแม่นาคก็ออกไปอาละวาดฆ่าหม้อผี ที่สะกดวิญญาณแม่นาคถ่วงน้ำ แล้วแม่นาคก็กลับมาหาทิศมากอีกครั้งเพื่อมาเรวด แต่เมื่อทิศมากบอกว่าเรวดหนีไปแล้ว แม่นาคจึงขอร้องให้ทิศมากแต่งงานกับสร้อย-ผู้ซึ่งแอบหลงรักทิศมากด้วยความจริงใจเสมอมา ทิศมากรับปาก วิญญาณแม่นาคจึงจากไปโดยดี

แม่นาคเรื่องนี้เป็นแม่นาคที่มีการแสดงออกของอารมณ์มากขึ้น ผู้วิจัยจะวิเคราะห์หาความหมายเรื่อง "ผี" โดยใช้ทฤษฎีของ ROLAND BARTHES ดังนี้

1. ความหมายตรง (denotation) ที่ได้ศึกษาจากเทปบันทึกภาพภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคอาละวาด") มีดังนี้

1.1 ผู้ปรากฏในรูปลักษณะเดี่ยว คือ เป็นหญิงสาว มีการแสดงออกของอารมณ์มากขึ้น เพื่อเพิ่มความน่าขนลุกให้ผี เช่น แม่นาคยิ้มเล่นหัวให้กับเพื่อน ๆ ของทิศมาก หรือฉากที่แม่นาคนั่งคร่ำครวญถึงทิศมากที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ริมตลิ่ง ใช้ภาพมุมต่ำระยะใกล้ (close up) เห็นแม่นาคร้องไห้ มีน้ำตาไหลออกมา

- เป็นหญิงสาว ผมยวสยาย นั่งโง่งกระเบน ห่มผ้าแถบ ใช้สีส้นของ

เครื่องแต่งกายบ่งบอกถึงสถานภาพอยู่ และวัตถุประสงค์ในการปรากฏตัวของผี คือ เมื่อผีแม่นาค
 อยู่บ้านกับทิดมาก จะใส่ชุดสีเขียว สีส้มแสดงถึงความมีชีวิตชีวา แต่งหน้าให้ดูเหมือนเป็นคนปกติ
 เช่น ทาอายแชโดว์ ทาปากสีชมพู แต่ใช้เทคนิคการจัดแสงช่วยให้ดูว่าแม่นาคไม่ใช่คน โดยการใส่
 แสงส่องจากด้านล่างลำตัวจนจับบิโบหน้าแม่นาค จะเกิดเงาทึบหน้า ทำให้ดูหม่นหมองกว่าคนทั่วไป
 ทั่ว ๆ ทั่วแม่นาคพยายามแสดงท่าทางให้ดูเป็นคนปกติเช่น ยิ้มได้ พูดคุยกับทิดมากและเพื่อน ๆ ทั่ว
 คน แต่ถ้าผีแม่นาคออกไปอาละวาดนอกบ้าน จะแต่งกายด้วยชุดสีชมพู ซึ่งเป็นชุดเดียวกับตอนคลอด
 ลูกตาย เป็นสีทบอบให้คนดูรู้ว่าแม่นาคตายแล้วซึ่งเห็นได้ตั้งแต่ต้นเรื่อง และแต่งหน้าให้ดูหมองคล้ำ
 ลง โดยทาปากสีชด ทาตาให้ดูขำเป็นวงรอบดวงตา ใช้ภาพระยะใกล้ (close up) ให้เห็นดวง
 ตาที่แห้งกราวดูร้ายของแม่นาค และความผิดปกติที่เกิดขึ้น คือตาไม้กระพริบเหมือนคนทั่วไป แม
 นาคในเรื่องนี้จะปรากฏตัวในรูปลักษณะเดียว โดยไม่เปลี่ยนแปลงรูปร่าง แม้กระทั่งตอนที่แม่นาคมา
 คน ก็จะเห็นเป็นภาพหญิงสาวบอบคอบมาหอมผีเลย ถึงแม้ว่าทิดมากจะได้เห็นแม่นาคในลักษณะซาก
 ศพเน่าเฟะสลบกับภาพหญิงสาวขณะนอนด้วยกัน แต่เป็นสัญญาณที่สร้างภาพยนตร์กำลังบอกว่า
 ทิดมากเริ่มเห็นความผิดปกติของแม่นาคแล้ว โดยใช้เทคนิคสตอปโมชัน (stop motion) ให้เห็น
 ความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลง

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
 ภาควิชาการศึกษาศาสตร์
 ในเรื่องนี้ผู้สร้างยังคงให้ความหมายของผี ว่าผีต้องมกลืนเหม็น จากฉากที่ทิดมากกลับ
 บ้านเจอแม่นาคทิดมากเข้าไปกอดแม่นาคด้วยความคิดถึง ขณะที่กอด ทิดมากก็แสดงท่าทางชะงักเล็ก
 น้อย พร้อมกับทำจุกมุกพูด ค่อยๆกับการได้กลิ่นอะไรบางอย่างที่เหม็นเข้าจุก ตามความเชื่อที่ว่า
 คนที่ตายแล้วร่างกายจะเน่าเปื่อย มีกลิ่นเหม็น หรือในฉากงานศพแม่นาค จากคำร้องของพวกสวด
 คฤหัสถ์

"กลิ่นอะไรลอยมา ลอยมาแถว ๆ นี้...กลิ่นอะไรวะ...."

กลิ่นนี้ไม่ใช่กลิ่นคน...มันกลิ่นของผี...มาลอยวนอยู่แถวนี้"

แม่นาคกลับมาอยู่กับทิดมากในรูปหญิงสาว

แม่นาคออกอาละวาด ใช้การแต่งหน้าและการจัดแสง
ให้ไฟส่องจากด้านล่าง เซยคางขึ้นไปบนใบหน้าให้ดูน่ากลัว

1.2 อิทธิฤทธิ์เหนือธรรมชาติของผีแม่นาคเพื่อให้ผีมีอำนาจทำให้คนกลัว สร้างภาพความเป็นผีให้แตกต่างจากคน ดังนี้

- ผีหายตัวได้ สามารถปรากฏตัวในที่ต่าง ๆ จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว โดยผู้สร้างภาพยนตร์ใช้เทคนิคสตอปโมชัน (stop motion) พร้อมกับเสียงดนตรีประกอบ ให้รู้สึกถึงการปรากฏตัวและหายตัวอย่างรวดเร็ว เช่น ตอนที่แม่นาคหลุดออกมาจากหม้อได้แล้วกลับมาหาทิดมากที่บ้าน เห็นภาพแม่นาคหายตัวมาอยู่ตรงหน้าต่างบ้าน แม่นาคจึงได้รู้ว่าทิดมากแต่งงานใหม่แล้ว

- ยึดและหัดแขนได้มากเท่าที่ต้องการ ตอนที่แม่นาคทำกับข้าวให้ทิดมาก มะนาวตกลงข้างล่าง กล้องแพน (pan) ตามมือแม่นาคให้เห็นความยาวของแขนที่ยื่นออกไปเก็บมะนาว และหัดกลับเข้ามาบนบ้าน

แม่นาคยึดแขนเก็บมะนาวใต้ถุนบ้าน

- ฝีมือกำลังมาก เห็นได้จากฉากที่แม่นาคบีบคอหมอผีคนทหนึ่งและหก

คอหมอผีคนที่สอง ด้วยมือเพียงข้างเดียว

แม่นาคบีบคอมาหมอผี

แม่นาคจิกหัวหมอผีจนหัวขาดจากคอติดคามือแม่นาค

- ผู้ทำร้ายคนโดยไม่ต้องปรากฏตัวให้เห็น จากฉากที่ทิดมากกลับมาจาก
 บางกอก ระหว่างทางที่กำลังจะถึงบ้าน ทิดมากได้เจอเพื่อน ๆ ก่อนที่เพื่อน ๆ จะบอกทิดมากว่า
 แม่นาคตายแล้ว แม่นาคก็แสดงอิทธิฤทธิ์โดยการตบปากทิดโพล่งทำให้ทิดโพล่งไม่กล้าบอกความจริง
 กับทิดมาก ดังคำพูดต่อไปนี้

ทิดโพล่ง "เฮ้ย พี่มา..พี่.."
 ทิดมาก "กูเองทิดมาก ไม่ใช่พี่"
 ทิดโพล่ง "เดินมากกลางคืนอย่างนี้ ถ้ามจริง ๆ เหอะ ไม่กล้าพี่เหอะ"
 ทิดมาก "พี่อะไร"
 ทิดโพล่ง "ก็พี่มอสรระ..." ทิดโพล่งถูกพี่แม่นาคตบหน้าเสียก่อนที่จะพูดจบ

1.3 พี่มีข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการแสดงอิทธิฤทธิ์ จะเห็นได้จากฉากต่าง ๆ
 นำเสนอออกมา ดังนี้

- ในฉากที่ทิดมากกับเพื่อน ๆ วิ่งหนีพี่แม่นาคเข้าไปอยู่ในดงต้นหนาด

ทิดโพล่ง "เฮ้ย ไอ้ทิดมาก"
 ทิดมาก "รับหนีเร็ว นาคเป็นพี่ รับหนีไปกระท่อมเร็ว"

ทิดโพล่ง "กระท่อมก็ตาย นัน ไปที่ดงหนาดเร็ว"

ทั้งหมดจึงเข้าไปหลบที่ดงหนาด จากความเชื่อที่ว่าผีกลัวใบหนาด แม่นาคตามมาถึงดงหนาด ไม่
 สามารถเข้าไปตามทิดมากได้ จึงได้แต่พูดอาฆาตไว้

แม่นาค "วันไหนนาคไปได้ แต่พรุ่งนี้ยังมีอีก จะไหนนาคไปได้สักกี่วัน"

- ผึ้งก๊วของปลุกเสกต่าง ๆ เช่น ข้าวสารเสก น้ำมันต์ สายสิญจน์

ผ้ายันต์ จากฉากที่แม่นาคหายตัวมาหาทิดมากหลังจากทิดมากแต่งงานใหม่ แม่นาคปรากฏตัวตรงหน้าต่างห้องหอ

ทิดมาก "ฮ่า...นาค นาคมา"

เรวดดี "ทำใจดีละ นายมาก"

ทิดมาก "คุณหนูไม่ต้องกลัวหรอก ทำใจดี ๆ แม่นาคผ่านยันต์ที่ประตูเข้ามาไม่ได้หรอก"

แม่นาคพยายามยื่นมือเข้ามาทางหน้าต่าง หวังจะทำร้ายเรวดดี แต่ยื่นเข้ามาไม่ได้ เป็นภาพพระยะไกลให้เห็นผ้ายันต์บนขอบหน้าต่าง และตัดมาที่แม่นาคร้องแสดถึงความเจ็บปวด

- ผึ้งก๊วแสงอาทิตย์จึงปรากฏตัวได้เฉพาะเวลากลางคืน ตอนที่ทิดมากกับเพื่อน ๆ หนีแม่นาคไปอยู่ในดงหนาด แม่นาคพูดอ้อนวอนให้ทิดมากกลับไปอยู่กับตน แต่ทิดมากไม่ยอมออกจากดงหนาด จนกระทั่งถึงเวลาใกล้รุ่ง มีเสียงไก่ขันเป็นสัญญาณของการขึ้นวันใหม่

แม่นาค "วันไหนนาคไปได้ แต่พรุ่งนี้ยังมีอีก จะไหนนาคไปได้สักกี่วัน
พมากจา นาคไปละนะ"

แล้วแม่นาคก็หายตัวไป ตัดภาพไปที่พระอาทิตย์ขึ้น และภาพพระตรีมิ่ง แสดเวลารุ่งเช้า

1.4 คนมีความเชื่อในเรื่องภูติผีปีศาจเป็นพื้นฐานมาเป็นเวลานาน ก่อนที่พุทธศาสนาจะเข้ามาในประเทศไทย ถึงแม้คนจะหันมานับถือพุทธศาสนาแล้ว แต่ความเชื่อเรื่องผีก็ยังมีอยู่จากบทสนทนาของตัวละครในฉากไปตามหมอต้าแย

ก้านั้น "เอ็งสองคนไปคุดหมอต้าแย ข้าจะไปคุดนาเอง"
 ทิดโพล่ง "ไอ้ทุยเนย ทำให้ข้าเสียเวลา"
 ทิดทุย "อ้าว ไอ้โพล่ง ก็ไอ้ทางทีจะไปรับป่าทอง มันไปทางไหนรึมัย"
 ทิดโพล่ง "จากนั้นมันก็เลยวไป ๆ ตรงไป ๆ เฮ้ย ป่าช้า

ทิดโพล่งและทิดทุยทำท่าตกใจกลัว แล้วตัดไปเป็นทั้งสองเดินถึงป่าช้า เห็นป้ายเขียนว่า"เขตป่าช้าระวังผีคู่"

ทิดโพล่ง "ผีก็ตาย ไปก็ตาย ไปทางไหนล่ะ ไอ้ทุย"
 ทิดทุย "ก็ไปทางที่ไม่ตาย"
 ทิดโพล่ง "ก็ทางไหนล่ะวะ ที่ไม่ตาย"
 ทิดทุย "ก็ทางนั้นนะซี" (ชี้ไปทางป่าช้า)
 ทิดโพล่ง "มึงคุดป้ายนั้น"
 ทิดทุย "ก็ปิดตาซะสิ"

ทั้งสองปิดตาวิ่งลุดไปทางป่าช้า ทิดโพล่งและทิดทุยแสดงท่าทางกลัวผ้ออกมาทั้ง ๆ ที่ยังไม่เห็นผี แต่เป็นความเชื่อว่าเป็นป่าช้าซึ่งเป็นที่ผ้งคนตายต้องมีผี และป้าย"เขตป่าช้าระวังผีคู่" เป็นสัญลักษณ์แห่งที่สร้าง ความหมายของผี

หรือในฉกงานศพ สร้อยเห็นโลงศพแม่นาคขยับได้

ชาวบ้าน "เป็นอะไรไปแม่สร้อย"

สร้อย "ชนเห็นโลงขยับได้"

ชาวบ้าน "ตาย ตาฟาดไปละมั้งแม่สร้อย ผีแม่นาคจะแรงขนาดนั้นเชียวหรือ"

สร้อยเห็นความผิดปกติที่โลงแม่นาค สร้อยตกใจกลัว เพราะคิดว่าต้องเป็นผีแม่นาคมาแสดงตัว
ขณะสวดคฤหัสถ์ มีเสียงหมาหอน คนคลุ้มไปงด้วยผ้าขาว เดินชนบันไดมา

บทสวดคฤหัสถ์ "สังขารเป็นของไม่เที่ยง หลกเลียงไม่ได้

สังขารมันตัวขาว ๆ ก้าวเดินเข้ามา

สังขารเป็นของผู้ใด ใครบอกกทัช

ไปสัทชอบทชอบเถอะ ทนไม่มีใครเค้าชอบหอรอก"

ภาพแมวดำกระโดดข้ามโลงศพ ผู้คนตกใจ ฟ้าร้อง โลงแม่นาคเปิด ชาวบ้านวิ่งหนี หมาหอน ศพ
แม่นาคหันหน้าเข้าหากลอง เห็นศพแม่นาคพนมมอถอดอกบัวมดตราสังข์ไว้ ผู้คนวิ่งหนีกระเจิดกระ
เจิง มีแสงส่องข้างหลัง ค้วนฟังตามทางเดิน

รหัสของผู้คือ ความมืด หมาหอน ลมพัด แมวดำกระโดดข้ามศพ ค้วนฟังตามทางเดิน
ฉกป่าช้า หล้ารก บอกให้คนดูว่าผีมาหรือบริเวณนั้น ๆ มีผี

ชาวบ้านมาช่วยงานศพแม่นาค

คนคลุมโปงขึ้นบันไดมา

ชาวบ้านแตกตื่นตกใจ

หรือในฉากหนักเลงปรกษากัน

- สน "ไอ้อาจารย์ดาบคนนั้นข้าไม่รู้จักเลย"
- ผาด "มันทำให้เราแสบมาก ต้องหาทางเอาคืน นะพ่อสน"
- สน "แน่นอน ต้องหาทางก่อเหตุให้มันหลงมาเข้าทางเรา"
- ผาด "เริ่มจากฝั่งนาคก่อนเลยดิมย เราไปก่อวณให้มันออกอาละวาด ให้พวกมันอยู่กันอย่างไม่มีสุข"
- สน "จะดีหรือพ่อผาด เล่นกับผมนลำบากนะ ผมนไม่มัวตัวตน ไปไหนมาไหน เรามองไม่เห็น เราเสียเปรียบร้อยเปอร์เซ็นต์ คุดอกทนะ"
- ผาด "พ่อสนล้มอาจารย์ทองชะแล้วหรือ เล่นกับผต้องม้อาจารย์คุมครอง"

1.5 ผู้เข้าร่วมกับคนได้ พุดคุยกันได้ เจรจาต่อรองกันได้ จะเห็นได้จากฉากที่แม่นาคกลับมาอยู่บ้านกับทิดมาก แม่นาคพยายามทำให้เหมือนคนปกติ จากอาภักภริยาต่าง ๆ เช่น แม่นาคพุดคุย ยืมหัวให้ทิดมากและเพื่อน ๆ และยังคงมน้ำจากขันที่อยู่ในสำหรับข้าว ซึ่งจัดไว้ให้ทิดมากกับเพื่อน ๆ กิน

แม่นาคร่วมวงกินข้าวกับทิดมากและเพื่อน

จะเห็นการเจรจาต่อรองกับผีได้จากฉากที่ตายายทำหม้อแม่นาคแตก แม่นาคเป็นอิสระอีกครั้ง

แม่นาค "ขอบคุณตายายมากจะทช่วยชั้น"

ยาย "ชั้นไม่ได้ช่วย รีบหนีเถอะตา"

แม่นาค "ตายายไม่ต้องกลัวชั้นหรือจะ ชั้นไม่ทำอะไรหรือ
ชั้นจะตอบแทนตายาย"

ยาย "ตอบแทนยังไงล่ะ"

แม่นาค "ชั้นจะช่วยให้ตายายพ้นจากความจน"

หรือจากฉากที่ทุกคนรวมตัวกันอยู่ที่บ้านกำนัน แม่นาคปรากฏตัวอยู่บริเวณหน้าบ้าน

แม่นาค "ทุกคนลงมาให้หมด รวมทงนี้เรวด
ถ้าใครไม่ลงมา ข้าจะมาให้ตาย"

ทุกคนยอมลงเรือนมาพบแม่นาค เพราะแม่นาคไม่สามารถขึ้นเรือนได้ เป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่า
ผีไม่สามารถเข้าไปในบ้านของผู้คนได้ แต่แม่นาคมีอำนาจและอิทธิพลมากพอที่จะทำให้คนกลัว และ
ยอมทำตามที่แม่นาคสั่ง

ทิดมาก "เรวดไม่อยู่แล้ว ไปหาอาจารย์ทอง
แล้วก็เลยไปบางกอก ไม่กลับมาทนอกแล้ว"

แม่นาค "เห็นมัย มันไม่ได้รักพมากจริง ไม่เหมือนคนพระโขนง พมากจำ...
เพื่อเห็นแก่นาค พมากต้องรักสร้อย สร้อยเป็นคนดี และรักพมาก
มานานแล้ว พมากรับปากนะจ๊ะ นาคจะได้หมดห่วง"

ทิดมาก "จะ พริบปาก นาคจะได้ไปสู่วิวาตเสยท"

แม่นาค "นาคมีความสุขเมื่อเห็นทุกคนมีความสุข นาคลาก่อน"

แม่นาคหายตัวขึ้นไปบนท้องฟ้า

1.6 ผู้มาคนโดยการบีบคอและหักคอ จากฉากที่แม่นาคมาอาจารย์ทองซึ่งมา ขุดศพแม่นาคขึ้นมาเพื่อทำพิธีลงน้ำมนต์พรายใต้คางแม่นาค และต้องการให้แม่นาคออกอาละวาด เมื่อแม่นาคมาหอมศพตายแล้ว ก็หัวเราะด้วยความสะใจ และจากฉากที่แม่นาคหักคอหอมศพที่เคย สะกดวิญญาณแม่นาคไปใส่หม้อถ่วงน้ำ แม่นาคใช้วิธีจิกหัวหอมผีจนหัวหลุดคามือ แม่นาคหัวหัวหอม ผีออกไป พร้อมกับระเบิดเสียงหัวเราะอย่างสนุกสนาน

1.7 ผู้ไม่ทำร้ายคนที่มีความสัมพันธ์ต่อกับตน เช่น ฉากที่ตายายทำหม้อแม่นาค แตก แม่นาคได้เป็นอิสระ แม่นาคจึงขอบุคตตายายด้วยความนอบน้อม และตอบแทนบุญคุณด้วยการ ให้ตายายพ้นจากความจน หรือไม่เคียดทำร้ายครอบครัวของสร้อย ซึ่งเป็นพี่ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้แม่นาคตลอดเวลาที่แม่นาคคลอคลอก

1.8 การจากไปของผีแม่นาค เกิดขึ้นจากความสมัครใจของแม่นาคเอง เมื่อ แม่นาคได้ปราบศัตรูของตัวเองเสร็จสิ้นแล้ว แม่นาคก็มาฝากฝังสร้อย ซึ่งเป็นเพื่อนรักของแม่นาค และหลังรักทิดมากอยู่ให้ช่วยดูแลทิดมากแทนตนเอง เมื่อวางใจได้แล้วว่าสามีจะได้ใช้ชีวิตอยู่กับ คนดีที่ตนเองเป็นคนเลือกสรร แม่นาคก็จากไปอย่างสบายใจ หมดหวัง ผู้สร้างภาพยนตร์ให้ความ หมายว่าแม่นาคจากไปสู่อสังขัตติ์ ด้วยการใช้แม่นาคลอยขึ้นไปบนท้องฟ้าด้วยใบหน้ำยมแย้ม และ หายไปกับแสงดาว พร้อมกับตัดภาพมาเห็นแสงสีทองส่องมาจากกลุ่มทิดมาก แสดงถึงความอบอุ่น และ สงบสุขที่จะเกิดขึ้นนับต่อแต่นั้นไป

1.9 เรื่องผยองคงเป็นเรื่องสนุกสนาน มีการแทรกอารมณ์ขันเข้ามา ดังที่ปรากฏในฉากที่แม่นาคและบรรดาผู้บริวารหลอกพ่อค้าขายกวยเตี่ยวพาท่าน้ำ

2. ความหมายแฝง (connotation)

2.1 ผู้ในเรื่องนี้ปรากฏตัวในรูปลักษณะของคนอย่างเดี่ยว เพื่อให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดกับคน ผูกคอกันในความคดสร้างสรรคของผุสร้างภาพยนตร์ แต่ใช้สีของเสื้อผ้าเป็นตัวบอกสถานทอຍของผุ คอຍในบาน แม่นาคใช้เสื้อผ้าสีเขียวเป็นสีที่แสดงถึงความมีชีวิตชีวา เพราะทิดมากอยด้วย แต่พอทิดมากหนีออกจากบานเพราะรู้ว่าเมียตายแล้ว แม่นาคออกมาตามสามด้วยชุดสีชมพูซึ่งเป็นชุดเดียวกับตอนที่แม่นาคตาย เพราะไม่จำเป็นต้องปิดบังทิดมากต่อไป

2.2 การแสดงออกของผุอื่นนอกเหนือการควบคุมของคน ผู้ไทยไม่ต้องพึ่งพาใคร สามารถสู้ได้ด้วยตัวเอง แสดงว่าผุยังไม่หลุดออกไปจากความรู้สึกนึกคดของคน อิทธิฤทธิ์ของผุช่วยให้การนับถอผุมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ผุจำเป็นต้องมีอิทธิฤทธิ์ เพื่อใช้แสดงอำนาจต่อคนทำให้อันไม่กล้าขัดใจผุ จะเห็นได้ในฉากที่ผุแม่นาคสั่งให้ทิดคนในบานก้านั้นลงเรือนมาพบแม่นาค ทุกคนยอมลงมาอย่างหวาด ๆ ไม่กล้าขัดขืน เพราะกลัวแม่นาคโกรธและฆ่าให้ตาย

2.3 การที่ผุต้องพ่ายแพ้ต่ออุปสรรคอะไรบางอย่าง เพื่อป้องกันไม่ให้ใครมีอำนาจเหนือกว่าใครจนเกินขอบเขต ของทุกอย่างในโลกมีการควบคุมซึ่งกันและกันโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เพื่อให้โลกเกิดความสมดุล ผุสร้างภาพยนตร์จึงต้องสร้างสรรคให้ผุต้องกลัวของบางอย่างบ้าง ไม่อาจจะเอาชนะไปได้ทุกสิ่ง

2.4 ความเชื่อเรื่องภูติผีปีศาจมีอยู่ในสังคมไทยเนิ่นนาน ก่อนที่จะมีพุทธศาสนาเข้ามาแทนที่การนับถือผี ผังจิตผังใจคนจนเป็นส่วนหนึ่งในความรู้สึกนึกคิดของคนแล้ว ป้ายไม้หน้าทางเข้าป่าช้า เขียนว่า "เขตป่าช้าระวังผี" คนเห็นก็กลัวจนไม่อยากเดินผ่านทั้ง ๆ ที่ยังไม่ผีออกมา หรือยังไม่เคยเห็นผีมาก่อน

2.5 ผียังเข้ามาผูกพันกับการดำเนินชีวิตของคน ผูกพันกับสังคม ชีวิตหลังความตายเป็นอีกโลกหนึ่งที่ไม่ได้แยกออกจากโลกมนุษย์ ผีจึงเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของคนทุกที่ จากที่แม่น้ำคมาสัง เสียชีวิตมากให้รักกับสร้อยก่อนที่แม่น้ำจะจากไป ก็เป็นตัวแสดงให้เห็นถึงการเข้ามาผูกพันกับวิถีชีวิตของคน จากที่แม่น้ำคมาทำกับข้าวให้ติดมากและเพื่อน ๆ กิน แต่ใช้ภาพพระยะใกล้ (close up) ที่อาหาร เห็นตัวหนอนอยู่ในชามมากมาย เป็นสัญลักษณ์ชี้ให้เห็นว่า ถึงแม่น้ำคมาจะพยายามมาใช้ชีวิตอยู่กับคน แต่ทุกอย่างไม่เหมือนเดิมแล้ว มีการเปลี่ยนแปลง เพราะคนกับผีอยู่กันคนละภพไม่อาจมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันตามปรกติได้อีกต่อไป

2.6 การบีบคอหรือการดึงหัวให้หลุดติดมือ เป็นการมาทจุดตายของคน ทำให้ข้อต่อระหว่างสมองสั่งการกับส่วนต่าง ๆ ของร่างกายแยกขาดจากกัน ไม่สามารถแก้ไขหรือต่อให้ติดกันได้อีก เป็นการมาที่รุนแรงมากสำหรับการมาที่ไม่ใช้อาวุธอื่นเข้ามาช่วย แต่ไม่ถึงกับทำให้เกิดความสยดสยองจนเกินไป การกระทำทุกอย่างดูเหมือนเป็นเรื่องธรรมดาแต่ไม่ธรรมดา ได้ความสะใจแก่ผู้กระทำไปเต็มร้อย

2.7 การที่ผีไม่ทำร้ายคนดี สอดคล้องกับความเชื่อของพุทธศาสนา เรื่องราวของแม่น้ำคมาได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาเข้ามาแล้ว "คนดีตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้" หรือ "คนดีผีคุ้ม" เป็นการแสดงคำสอนของศาสนาผ่านมาทางความเชื่อเรื่องผี

2.8 ไสยศาสตร์ช่วยได้ชั่วคราวในด้านกำลังใจ แต่ไม่ใช่ทางแก้ปัญหาที่แท้จริง เพื่อให้พ้นทุกข์ เมื่อแม่นาคตัดกิเลสอันเป็นเหตุแห่งทุกข์ได้แล้ว ไม่หลงวนเวียนอยู่ในรัก โลภ โกรธ หลง แม่นาคจึงพ้นทุกข์ การที่ผู้สร้างภาพยนตร์ให้แม่นาคลอยขึ้นฟ้าด้วยใบหน้ายัมแย้ม แสดงถึงแม่นาคได้พบทางสว่างที่ดับชีวิตแม่นาคเอง

2.9 การที่สังคมไทยเป็นสังคมพุทธ ซึ่งพุทธศาสนาไม่ยอมรับว่ามีจริง การนำเสนอเรื่องราวของผีจึงทำให้คนไม่รู้สึกชัดเจนว่ามีจริงหรือเปล่า เพราะบรรยากาศการนำเสนอเรื่องราวยังมีฉากสนุกสนานตื่นเต้นมาประกอบด้วยเสมอ ฉากสนุกสนานยิ่งแสดงถึงบุคลิกของผีไทยด้วยว่าไม่ใช่ผีร้ายที่เกิดมาเพื่อทำลายล้างโลกมนุษย์โดยไม่มีเหตุผล ไม่เหมือนผีฝรั่งพร้อมจะฆ่าใครก็ได้ ไม่เลือกว่าเป็นใคร รุ้จักหรือไม่

3. มายาคติ (myth)

แม่นาคในเรื่องนี้เป็นแม่นาคที่ได้อรรถประโยชน์ของพุทธศาสนาเข้ามาแทรกแล้ว พุทธศาสนามีความเข้มแข็งขึ้น แม่นาคซึ่งเป็นพุทธศาสนิกชนคนหนึ่งได้ใช้หลักของธรรมะเป็นเครื่องชี้แนะการแก้ปัญหา แก่เหตุแห่งทุกข์ หลังจากทแม่นาคได้วนเวียนอยู่ในห้วงกรรม ผันกฏธรรมชาติ และไม่ยอมปล่อยทุกอย่างให้เป็นไปตามวิถีทางของมันเอง ไม่ปล่อยวางเรื่องราวทางโลก ค่อยังติดอยู่ในรัก โลภ โกรธ หลง แม่นาคก็ไม่สามารถเป็นสุขอย่างที่ต้องการได้ จากคำพูดของแม่นาคที่บอกกับทศมาก

แม่นาค "พมากจา ฉนรภพ ฉนจะรอพตลอดไป"

และเมื่อแม่น้ำคหาเหตแห่งทกขพบแล้ว รู้ว่าไม่มีประโยชน์ที่จะยึดมั่นถ่อมเนื้ออะไรต่อไป จึงละวาง
ใช้เมตตาศรรมเป็นวิถีทางแห่งการหลุดพ้น และจากโลกนี้ไปอย่างมีความสุข ได้ไปสู่ภพใหม่ที่ดีกว่า
เห็นได้จากภาพที่แม่น้ำคลอยขนทองฟ้าด้วยใบหน้าที่หมดห้วงกมล มีแสงดาวสกลสว่างปรากฏ รับ
วิญญานแม่น้ำคไป

ภาพยนตร์เรื่อง "แม่น้ำคนซพ" กำกับการแสดงโดย วันจ ภัคฉวีจตร

เรื่องย่อ

เปิดฉากที่มารุตตัวเอกของเรื่องกำลังรวบรวมขอมล เรื่องแม่น้ำคพระโขนง เพื่อนำมา
เขียนเป็นสารคดี จึงชวนเพื่อนร่วมงานชอมงคล ออกไปหาขอมลเพิ่มเติมทวดมหาศ ขณะนั้นทศาล
แม่น้ำคพระโขนงในวคมหาศกำลังมพรรำแกบนอย มารุตได้ถ่ายภาพไว้ เมื่อนำฟิล์มกลับมอล้างอัด
ภาพดูเห็นผู้หญิงแต่งชุดไทยโบราณนอยข้างหลังไกลรูปบนแม่น้ำคด้วย จึงออกไปตามหาทวดมหาศ
อีกครั้ง ได้ความว่าผู้หญิงคนนั้นหน้าเหมือนครนวลนภางซึ่งเป็นครทโรงเรียนวัดแห่งนั้นเอง แต่คร
นวลนภากุเสธว่าไม่ใช่รูปของตน มารุตเมื่อได้เห็นครนวลนภากเกิดจิตปฏิพัทชขนมาทนทจึงตาม
จับครนวลนภาง ขณะทงคคกจับนองสาวของครนวลนภากด้วย ความสัมพันธ์ของทงสองครูกเป็นไป
ด้วยดี สร้างความไม่พอใจให้บุญม-ลกชายก้านัน ซึ่งกหลังรักครนวลนภากอยู่ บุญมและลกนองนีกเลง
จึงคิดกรมทำร้ายมารุตและมงคล วิญญานแม่น้ำคจึงออกมาช่วยมารุต แล้วนำมารุตไปซ่อนไว้ทบ้าน
ร้างแห่งหนึ่ง ส่วนมงคลหนีกลับบ้านไปได้ มารุตอยู่กับแม่น้ำคทบ้านหลังนั้นโดยไม่รู้ว่า เป็นแม่น้ำค
เพราะแม่น้ำคปลอมตัวเป็นครนวลนภาง (มารุตเป็นทิดมากกลับชาติมาเกิดซึ่งวิญญานแม่น้ำคเผ้ารอ
มาเป็นเวลา 100 กว่าปีมาแล้ว) หลังจากนั้นมารุตก็ได้นำแม่น้ำคในรูปครนวลนภากไปอยู่ทบ้านของ

ตน ก่อนจะไปแม่นาคได้มาสารภาพกับครุวรรณภา ทำให้ครุวรรณภาทราบว่าตนเป็นส่วนบุญของแม่นาคที่
ได้มาเกิดก่อน เมื่อแม่นาคมาอยู่ที่บ้านของมารุต ทำให้ภิญญา-หญิงสาวที่มาหลงรักมารุตไม่พอใจ
และเป็นคนเดียวที่ได้เห็นฤทธิ์เดชของแม่นาค จึงหาทางกำจัดแม่นาคทุกวิถีทาง จนสำเร็จสามารถ
ทำให้แม่นาคแสดงตัวตนจริง ๆ ออกมาให้มารุตเห็น แม่นาคจึงกลับไปอยู่ที่ศาลดั่งเดิม ต่ออมารุต
ก็หมั้นกับครุวรรณภา บุญมีและลูกน้องจึงฉุดครุวรรณภาไปซ่อนไว้ที่ตกร้างแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นความร่วมมือ
มือกันระหว่างบุญมีกับภิญญา มารุตได้ไปขอร้องวิญญาณแม่นาคที่ศาลแม่นาค ให้ไปช่วยครุวรรณภา
ครุวรรณภาจึงปลดปล่อยกลับบ้านได้โดยสวัสดิภาพ แต่แม่นาคเองกลับถูกหมอผีทำร้ายจนวิญญาณเกือบ
ต้องลงไปอยู่ในหม้อ พอดีมารุตมาช่วยไว้ทัน แม่นาคจึงขอร้องให้มารุตช่วยบวชอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล
ให้ตน เพื่อวิญญาณของแม่นาคจะได้ไปเกิดใหม่ มารุตก็บวชให้ แม่นาคจึงได้ไปเกิด

ความหมายเรื่องผีถ่ายทอดออกมา จากการศึกษาในภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคคันทิพย์"
โดยใช้ทฤษฎีของ ROLAND BARTHES มีดังนี้

1. ความหมายตรง (denotation)

1.1 ผู้ปรากฏตัวในรูปลักษณ์หญิงงาม ผมยาวสลวย นุ่งโจงกระเบน ห่มผ้าแถบ
ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายประจำตัวของแม่นาค ใช้เทคนิคการแต่งหน้าช่วยให้ดูว่าแม่นาคต่างจากคน
โดยการแต่งให้ขาวซีด ไม่มีสีส้น ไซ้แสงสีน้ำเงินส่องจากด้านหลัง เวลาที่แม่นาคปรากฏตัวในตอน
กลางคืน มีควันฟุ้งทั่วบริเวณที่ปรากฏตัว แม่นาคในเรื่องนี้ไม่แสดงภาพของความน่าเกลียดน่ากลัว
ในลักษณะซากศพเน่าเฟะแล้ว ลักษณะการปรากฏตัวจะใช้การหายตัว เช่นฉากที่แม่นาคมาช่วย
มารุตแะมวงคล ให้พ้นจากการถูกรุมทำร้ายโดยพวกบุญมี เดินทางโดยการเหาะออกไป เช่น ฉากที่
แม่นาคเหาะลอยออกจากบ้านมารุต เพื่อกลับไปอยู่ที่ศาลดั่งเดิม ใช้เทคนิคการซ้อนภาพให้ดูเหมือน

แม่นาคลอยขึ้นจากพนง์สูงชัน ๆ จนหายลับไป หรือเคลื่อนที่โดยใช้การคอลลิด้วแสดงและกลิ้งไปพร้อม ๆ กัน ให้เห็นภาพเหมือนแม่นาคลอยได้ เคลื่อนตัวไปข้างหน้าโดยเท้าไม่แตะพื้น จากฉากที่แม่นาคไปช่วยครนวลนภา จะเห็นแม่นาคลอยไปทำร้ายบุญมและพวก

รูปลักษณะของแม่นาค

1.2 ผู้มีอิทธิฤทธิ์เหนือธรรมชาติ

คุณยิวทฤษฎีพยากรณ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- เนรมิตข้าวของเครื่องใช้ได้ในช่วงพริบตา จากฉากที่แม่นาคสร้างภาพลวงตาให้บ้านร้างที่พามารุตมาอยู่ด้วยมีเครื่องเรือนที่จำเป็นไว้ใช้สอยได้ เนรมิตให้บาดแผลจากการถูกทำร้ายของมารุตหายไป

- แปลงกายได้ ผู้สามารถสร้างภาพลวงตาแปลงกายให้คนเห็นเป็นคนอื่นที่ไม่ใช่ตนเองจากฉากที่แม่นาคแปลงกายเป็นครนวลนภา เพื่อมาอยู่กับมารุต

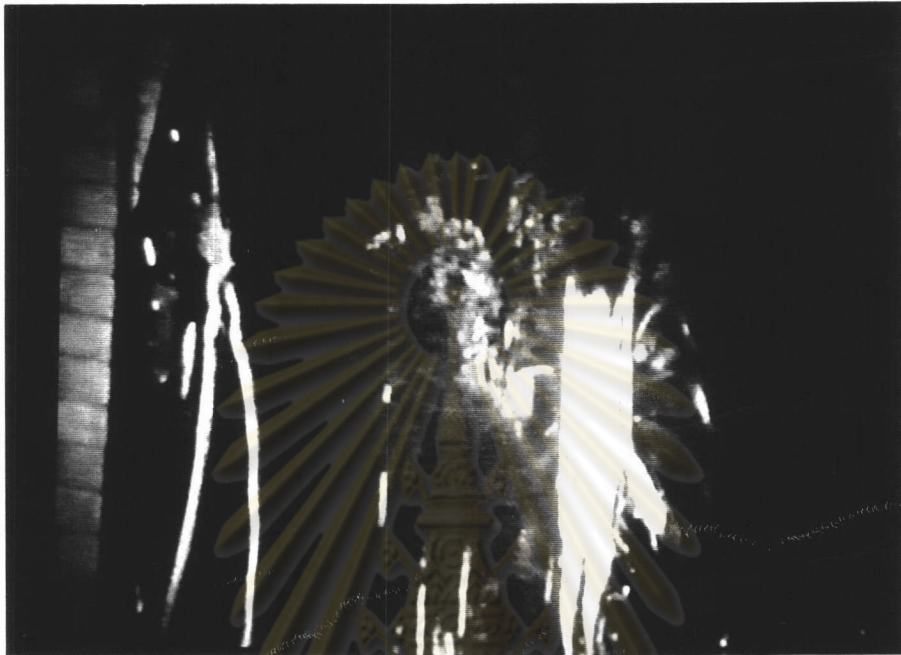
แม่นาคตัวจริง

แม่นาคแปลงตัวเป็นครุฑนลภา

- หายตัวได้ ผีสามารถปรากฏตัวได้ทุก ๆ ที่ที่ผีต้องการ โดยการหายตัว

ใช้เทคนิคสตอปโมชั่น(stop motion) ให้เห็นภาพการมาปรากฏตัวและการจากไปอย่างรวดเร็ว
ของผี การเหาะ และการเคลื่อนตัวในลักษณะลอยไปโดยเท้าไปแตะพื้น

แม่นาคเหาะลอยออกไปจากบ้านมารุต

- มีพลังกำลังมาก สามารถเหวี่ยงคนให้ลอยคว้างออกไปได้ด้วยมือเปล่า
จากฉากที่แม่นาคมาช่วยมารุตซึ่งถูกทำร้ายโดยพวกของบุญมี หลังจากนั้น แม่นาคก็อุ้มมารุตซึ่งกำลัง
สลบอยู่ออกไปจากที่นั้นด้วยแขนทั้งสองข้างของแม่นาค

- ยึดหรือหัดแขนได้เท่าที่ต้องการ จากฉากที่แม่นาคมาช่วยมารุตจากการ
ถูกรุมทำร้าย แม่นาคยึดแขนออกไปต่อสู้กับพวกนักเลง

- ใช้อำนาจควบคุมสั่งการผู้อื่นได้ สามารถตบตีหรือบังคับผู้อื่นให้ทำตาม
ความต้องการ โดยไม่ต้องปรากฏตัวให้คนเห็น คล้ายการสะกดจิต เช่น ฉากที่บริษัทกำจัดผีรับจ้าง

มาปราบแม่นาคที่บ้านมารุต โดยแม่นาคสั่งให้ตบตักตนเอง จนต้องหนีออกไปเอง หรือฉากที่แม่นาคตบหน้าภิญญา เพื่อให้ภิญญาไปให้พ้นจากบ้านมารุตโดยเร็ว

- ปรากฏตัวได้ทั้งกลางวันและกลางคืน แม่นาคเรื่องนี้ได้บำเพ็ญตนเป็นกุศลแก่ชาวบ้านมาเป็นเวลานานนับร้อยปีจากการสังสัดที่ศาล ไม่ออกมาเบียดเบียนชีวิตคน จึงทำให้แม่นาคมีอิทธิฤทธิ์แข็งแกร่งขึ้น ไม่กลัวแสงอาทิตย์ สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับมารุตได้ตลอดเวลา

1.3 อิทธิฤทธิ์ของผีมีข้อจำกัดหรืออุปสรรค ผีจะรู้สึกเจ็บปวดเวลาโดนของเสก เช่น ข้าวสารเสก น้ำมันต์ หรือสายสิญจน์ จากฉากที่แม่นาคในร่างครุฑวนภาโดนภิญญานำสายสิญจน์มาคล้องคอตอนอยู่ที่บ้านมารุต แม่นาครู้สึกอ่อนแอตัว จนต้องกลายร่างเป็นแม่นาคตัวจริงให้มารุตเห็น ไม่สามารถแสดงอิทธิฤทธิ์ต่อต้านอะไรได้เลย จนกระทั่งมารุตนำสายสิญจน์ออกจากคอแม่นาคแล้ว แม่นาคจึงใช้อิทธิฤทธิ์แกงตบหน้าภิญญาได้อีกครั้ง

แม่นาคร้องครวญครางด้วยความเจ็บปวดเมื่อถูกสายสิญจน์คล้องคอ

1.4 คนยังต้องการผีเป็นที่พักทางใจ ยังมีการนับถือผีอยู่ จากฉากการรำไทย แก้วกับทศบาลแม่นาค เป็นการบูชาผีในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน คนมาขอให้ผีช่วย เมื่อผีช่วยได้ คนก็จะ นำของที่ผีชอบมาให้ หรือทำบุญไปให้ เป็นต้น

1.5 ผีสามารถอยู่ร่วมกับคนได้ รักกันได้ แม้กระทั่งมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผี ดังที่ยอมรับกันได้ จะเห็นได้จากฉากที่แม่นาคพามาหลบหนีเงาที่บานร้างตามลำพังกับตน ยัง คงถ่ายทอดลักษณะการใช้ชีวิตร่วมกัน ด้วยฉากหุงหาอาหารทำกินกัน เหมือนแม่นาคในหนังเรื่อง ที่ผ่าน ๆ มา หรือฉากที่มารตพาผีแม่นาคในรูปครุฑนวลนมาอยู่ที่บ้านของตน ผีแม่นาคปฏิบัติตัวดีเป็น ที่ถูกใจทั้งมารตและแม่ของมารต ฉากที่มารตอยู่บ้านร้างกับแม่นาคในรูปครุฑนวลน ผีแม่นาคบอก มารตว่าจะออกไปทำงาน และให้มารตหลบอยู่แต่ในบ้านไม่ให้ออกไปไหน

แม่นาค "เคยนวนลไปโรงเรียนก่อนนะจ๊ะ"

มารต "อ้าว! แล้วชดครุฑละ"

แม่นาค "นวลเตรียมไว้เรียบร้อยแล้วจ๊ะ"

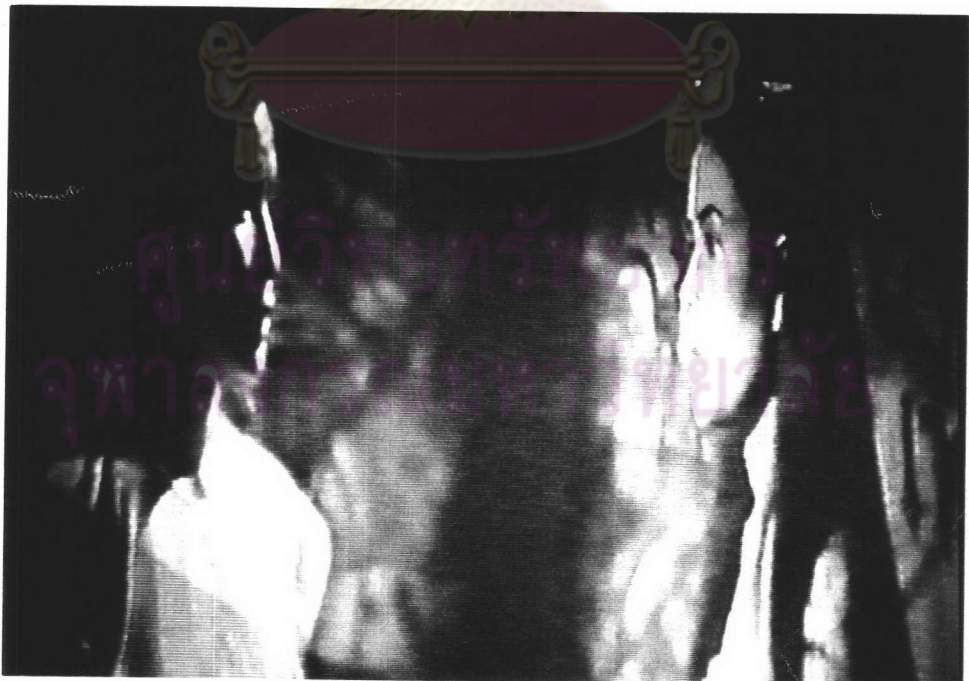
การถามถึงชดครุฑ ก็เหมือนกับฉากที่ถามถามแม่นาคถึงลูก ใน "แม่นาคพระโขนง" เรื่องที่แล้วๆ มาก่อนหน้าเรื่องนี้ แต่ต่างกันที่สถานการณ์และยุคสมัย

ผีสามารถพูดคุยต่อรองกันได้ จากฉากที่แม่นาคไปขอร้องครุฑนวลน

แม่นาค "เธอคือส่วนบุญที่ได้มาเกิดก่อน ชนคือส่วนบาปที่ยัง
ทุกข์ทรมาน ชนคือแม่นาคที่รอคอยพี่มาก"

- ครุณวลลภา "แล้วแม่นาคพบพมากหรือยัง"
- แม่นาค "พบแล้ว มารุต...พมาก เป็นคนเดียวกัน"
- ครุณวลลภา "แม่นาครึมว่าคุณมารุตอยู่ที่ไหน"
- แม่นาค "คุณมารุตอยู่กับชน ไค้สบายดี... ชนจะไปอยู่กับไค้... ไค้คิดว่าชนเป็นเธอ ชนขอร้องเธออย่าไปบ้านคุณมารุต เด็ดขาด แล้วพอถึงเวลาทูกอย่างมันจะจบเอง"
- ครุณวลลภา "ชนจะทำตามทแม่นาคขอร้อง แต่แม่นาคอย่าทำร้ายคุณมารุตนะ"
- แม่นาค "ชนรักพมากเท่า ๆ กับทเธอรักคุณมารุต"

ฉากนี้เป็นการแสดงถึงการเจรจาต่อรองกันระหว่างคนกับผี มีความอ้อมอ้อม เห็นอกเห็นใจ และ
เกอกลกัน

แม่นาคพูดคุยกับครุณวลลภา

1.6 ผู้มีอำนาจในเรื่องนี้ไม่มีมาใคร แต่จะใช้การสั่งสอนให้เจ็ดหลาย เช่น การใช้อธิปไตยที่ตนมีมา ให้ผู้บริวารหลอกลอนนักเลงให้กลัว ในฉากที่แม่นาคมาช่วยครุฑนวลภาให้พ้นจากการถูกกักตัว เป็นต้น

1.7 ผู้มีอำนาจจะเคารพยำเกรงพระพุทธรูปและพระพรหมเจ้าที่ จากฉากที่แม่นาคออกมาพูดคุยกับเจ้าที่เจ้าทาง แม่นาคจะแสดงท่าที่อ่อนน้อม ใช้การคุกเข่าแสดงถึงความเคารพและการแบ่งชนชั้น ฉากที่มารุตพาแม่นาคมาอยู่ที่บ้านของตน แม่นาคขอร้องให้มารุตจู้จู้บอกผีบ้านผีเรือนก่อน เป็นการขออนุญาต และการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่รู้กลัวโดยพลการ

1.8 ผู้เป็นเรื่องบันเทิง จากฉากที่บุญมีและพวกวงแหวนบรรดาผีต่าง ๆ เป็นฉากที่ประกอบเข้ามาเพื่อให้เกิดความสนุกเร้าใจ เป็นตลกบนความกลัวของตัวละคร

2. ความหมายแฝง (connotation)

2.1 ผู้ปรากฏตัวแต่เฉพาะรูปลักษณะที่เป็นหญิงงาม เพราะแม่นาคได้บำเพ็ญกุศลอยู่ที่ศาลแม่นาคมาเป็นเวลานาน จนสภาพความดูร้ายออกไปจากจิตใจผู้คน กลายเป็นผู้ที่ผู้คนจึงไม่ปรากฏตัวในลักษณะซากศพเน่าเฟะน่าเกลียดน่ากลัว ไม่ใช่กลิ่นเหม็นเหม็นศพเพื่อบ่งบอกถึงความเป็นผู้แล้ว จากฉากที่มารุตหอมแก้มแม่นาคที่บ้านร้าง เป็นแม่นาคที่แปลงร่างเป็นครุฑนวลภา

มารุต

"แก้มนวลหอมกว่ากับข้าวชะเอม"

แม่นาคเรื่องนี้ได้รับการขัดเกลาทางพุทธศาสนาจนมีจิตใจดีงาม จึงไม่แสดงภาพของความน่าเกลียดแบบเป็นซากศพเน่าเฟะแล้ว

2.2 อิทธิฤทธิ์ของผิวยังคงต้องมอญ เพื่อแบ่งแยกความเป็นคนกับผี และเป็นการสร้างอำนาจให้คนยอมรับนับถือผี การปรากฏตัวได้ทั้งกลางวันและกลางคืน เป็นการนำแนวคิดทางพุทธศาสนามาเกี่ยวโยงถึงผี การทำความดีไม่ว่าจะเป็นคนหรือผี ก็จะได้รับสิ่งดีกลับคืนมา ทั้งนี้ ผู้สร้างภาพยนตร์ได้ถ่ายทอดความเชื่อนี้ โดยแสดงให้เห็นถึงการทรมานผีอยู่ภายในบรรพறைพุทธศาสนาแล้วนั้น ถึงไม่ไปเกิดใหม่ก็สามารถจะมีความสัมพันธ์กับคนได้

2.3 ขีดจำกัดในการใช้อิทธิฤทธิ์ของผี เป็นการสร้างสมดุลทางธรรมชาติที่จะไม่ให้ใครมีอำนาจเหนือใครจนเกินขอบเขต

2.4 ผิวยังไม่หลุดออกไปจากความรู้สึกนึกคิดของคน เห็นได้จากฉากที่มารุตและเพื่อนมาหาข้อมูลเรื่องแม่น้ำคทภรี เวณวัดมหาศัย

มงคล "เพื่อนผมเป็นนักโบราณคดี อยากเขียนประวัติของวัดนี้"

คนกวาดลานวัด "อ้อ ประวัติวัดนี้ ก็ไปถามท่านสมภารดีสิ"

มารุต "เพื่อนผมมันพูดไม่ถูก คือ ผมอยากจะเขียนประวัติแม่น้ำค"

คนกวาดลานวัด "หา...แม่น้ำ ชนไม่รู้..."

คนกวาดลานวัดแสดงอาการตกใจกลัว เดินหนีไป มารุตและมงคลจึงหนีไปถามเด็ก ๆ ที่วิ่งเล่นอยู่ในลานวัดต่อ

มารุต "เออหนุ มีใครรู้เรื่องแม่น้ำคบ้างมัย"

เด็กวัด "แม่น้ำค ว้าย" เด็ก ๆ ร้องและวิ่งหนีกันกระเจิง

มงคล "อะไรกันวะ ซ้อมแม่น้ำคุดไม่ได้เลย ใครได้ยื่นเป็นวงหนสุดท้าย
อะไรจะเขียนขนาดนั้น"

.....

มารุต "ถามจริง ๆ เอะ แกกแล้วมียะ"

มงคล "ป้ทโธ! กลัวผี ไม่ใช่กลัวธรรมดานะ กลัวชบหายเลย"

มงคลนั่งดูการรำแก้บน มีคนขีเมมาจับมือมงคล ทำให้ตกใจ แหกปากร้องโวยวาย

มงคล "ว้าย ๆ ผี...ผีจับแขน" พอรู้ว่าเป็นคนทกนเหล่าเมมาตั้งแต่กลางวัน

มงคล "ป้ทโธ! นึกว่าผีแม่น้ำคุดเล่นงานซะแล้ว"

จะเห็นได้ว่า ถึงแม้วันเวลาจะผ่านไปเป็นร้อยปี แต่ชื่อแม่น้ำคุดยังคงติดอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของผู้คน

2.5 ผู้ยังอยากเข้ามาผูกพันกับการดำเนินชีวิตของคน ไม่ขาดหายไปไหน

2.6 ผีแม่น้ำคุดไม่มีใคร เป็นความเชื่อใหม่ หลังจากพุทธศาสนาเป็นที่จะยอมรับนับถือ และเป็นทีเลื่อมใสแก่ประชาชนแล้ว เป็นไปตามหลักการถือศีลห้าข้อที่ 1 ในเรื่องห้ามการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต และหลักคำสอนที่ว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" จะเห็นได้จากฉากที่แม่น้ำคุดไปช่วยครุฑนวลนภาไว้จากการถูกกักตัว เมื่อแม่น้ำคุดช่วยครุฑนวลนภาได้แล้ว แม่น้ำคุดไม่ได้ลงโทษคนพวกนั้นจนถึงที่สุดคือการฆ่าให้ตาย แต่แม่น้ำคุดแค่ใช้อิทธิฤทธิ์สั่งสอนให้หวาดกลัวเท่านั้น

2.7 การเคารพพระพุทธรูปเป็นความเชื่อใหม่ หลังจากพุทธศาสนาเข้ามา

จัดการให้แต่ละสิ่งอยู่เป็นที่เป็นที่ทาง ยกพระให้อยู่สูงกว่าคนและผี ผีแม่นาคจึงเคารพพระ ให้พระ
อยู่เหนือกว่าตน ไม่ยกตนข่มท่าน การจุดธูปบอกเจ้าที่เจ้าทางเป็นการบอกตักการอยู่ร่วมกันของ
สังคมไทย

2.8 ความบันเทิงเรีงรมย์ เป็นลักษณะเฉพาะของคนไทย เรื่องผีจึงไม่ใช่
เรื่องน่ากลัวจนขนหัวลุก ต้องเป็นเรื่องที่ให้ความสนุกสนานอยู่ในตัวด้วย เป็นการปกปิดกลบเกลื่อน
ความเชื่อว่ามีจริง แต่แท้ที่จริงแล้วในใจคนยังกลัวผียู่

3. มายาคติ (myth)

พุทธศาสนาเป็นหลักชี้หนทางแห่งการดับทุกข์ ตอกย้ำความเป็นจริงตามหลักการของ
ตัวเอง คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา การรอคอยทุกข์มากเพื่อจะได้อยู่ไกลชีวิตกันอีกครั้ง ทำให้แม่นาค
เกิดความทุกข์ เพราะแม่นาคยังไม่หลุดพ้นจากห้วงกิเลสตัณหา การที่แม่นาคเข้ามาวนเวียนกับโลก
มนุษย์ครั้งนี้ แม่นาคได้รับอันตรายเกือบเอาชีวิตไม่รอด เพราะเกือบโดนหมอผีฆ่า เป็นฉากที่เข้า
มากระตุ้นความคิดอ่านของแม่นาคให้หาทางดับทุกข์ที่เกิดขึ้นจากเหตุแห่งทุกข์ แม่นาคจึงขอให้ตน
เองหลุดพ้นด้วยการไปเกิดใหม่ ไม่วุ่นเวียนอยู่กับการรอคอยทุกข์มากอีกต่อไป การไปเกิดใหม่เป็น
ไปตามวัฏจักรในทางพุทธศาสนา คือการเกิด แก่ เจ็บ ตาย วนเวียนกันอยู่ไม่รู้จบจบสิ้น จนกว่า
จะนิพพาน

ความหมาย เรื่องผีโดยรวมที่ได้จากการถ่ายทอดในภาพยนตร์

จากการวิเคราะห์หาการถ่ายทอดความหมายเรื่องผีในภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" ทั้ง 4 เรื่อง (version) โดยใช้ทฤษฎี การหาความหมายของ ROLAND BARTHES จะเห็นได้ว่า เทคนิคภาพยนตร์นำมาใช้ในการถ่ายทอดความหมาย ยังคงคล้าย ๆ เดิม ถึงแม้ยุคสมัยในการสร้างเป็นภาพยนตร์จะต่างกันไปกว่าสิบปี ไม่ว่าจะเป็นการใช้อิทธิฤทธิ์ของผี ผู้สร้างภาพยนตร์ยังคงใช้เทคนิคสตอปโมชัน (stop motion) ในทุก ๆ เรื่อง รหัส (code) ของผี ก็ยังคงใช้เสียงหมาหอน ลมพัด แมวกระโดดข้ามโลงศพ ป่าช้า ญาราก มีควนพั่ง และแสงสีน้ำเงิน เพื่อบอกว่าผีมา หรือมีผี

ส่วนที่ต่างออกไป คือมาคาดหวังทำให้เกิดเรื่องราว แม่นาคในแต่ละตอนคือ "แม่นาคพระโขนงภาค 1 และ 2" เป็นการต่อสู้ของพุทธศาสนากับลัทธิผี การแผ่อิทธิพลของพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ พุทธศาสนาได้ใช้วิธiplาใหญ่กับปลาลเล็กในการปลุกความเชื่อเรื่องภูติผีปีศาจออกไปจากสังคม โดยการให้หมอผีถูกฆ่าโดยผี (ดังสุภาษิตที่ว่า"หมองตายเพราะงู") หมอผีเป็นเรื่องหลอกลวงในทางพุทธศาสนา เป็นมารร้ายของศาสนา ไม่ต้องการให้คนไปหลงเชื่อหมอผี เพราะถ้าหมอผีเก่งจริง ผีต้องมาหมอผีไม่ได้ แต่พุทธศาสนาไม่เข้ามาจัดการตัวเองโดยตรง แต่กำจัดความเชื่อเรื่องหมอผีออกไปโดยใช้ผีเป็นตัวแทน แล้วพุทธศาสนาก็เข้ามาแก้ปัญหาโดยใช้เมตตารธรรม จำกัดขอบเขตที่อยู่ให้ผ้อกทหนึ่ง แต่ไม่ทำลายผี ออกไปจากจิตใจและความรู้สึกของคนเสียทีเดียว

จากหมอผี -----> ผี -----> พุทธศาสนา

(จากเลวที่สุด ---> เลวน้อยกว่า ---> ดีที่สุด)

"แม่นาคอาละวาด" เป็นความแ่งแกร่งของพุทธศาสนา ที่สามารถเข้ามาอยู่ในจิตใจคนได้แล้ว

แต่สร้างสัญญาณให้บิดเบือนออกไปก่อนจะพบความหมายที่แท้จริง คือการหลุดพ้นจากทุกข์โดยการตัดกิเลสในใจ และ "แม่นาคคนซัพ" เป็นเรื่องพุทธศาสนา รุ่งเรืองจนเข้ามาแทนที่การนับถือผีได้แล้ว แม่นาคจึงพบทางออกจากบ่วงกรรมของตนเองได้

ความเชื่อในสังคมไทยที่น่าเสนาในภาพยนตร์

เมื่อวิเคราะห์ตามทฤษฎีของ ROLAND BARTHES ถึงขั้นตอนของการตีความหมายของวัฒนธรรมแล้ว แบ่งความเชื่อในสังคมไทยได้เป็น 2 แนวคิดหลัก คือ ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ และความเชื่อเรื่องพุทธศาสนาที่เริ่มเข้ามาอิทธิพลในสังคมไทย

กระบวนการสร้างความหมายตรงเป็นลักษณะสากลมีความหมายเดียวกันสำหรับมนุษยชาติ และเผ่าพันธุ์ มีลักษณะเป็นสภาวะวิสัย (objectivity) ซึ่งผ่านกระบวนการสร้างความหมายแฝงหรือความหมายทางสังคม และแปรเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมการรับสารของผู้รับสารโดยลำดับ การนำหลักศาสนา ความเชื่อในพุทธศาสนา เข้ามาสวมแทนที่ความเชื่อเรื่อง "ผี" และจิตวิญญาณ โดยการให้ความบันเทิงผ่านสื่อภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" นี้ นับเป็นภูมิปัญญาไทยด้านหนึ่งโดยแท้จริง ซึ่งนอกจากจะเป็นเรื่องของภูมิธรรมดั้งเดิมแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการประสานความหมาย (meaning) ความรู้ใหม่ ๆ กับลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของไทยเราเอง โดยใช้กลยุทธ์ (stratagy) และกลวิธี (tagtic) ที่ยอดเยี่ยมจริง ๆ เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" เป็นความทรงจำที่ดัดแปลงมาจากความเชื่อ พิธีกรรมและประเพณีที่มนุษยชาติทุกหมู่เหล่ามีกันมาในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่กลมกลืน ผิยังไม่หลุดออกไปจากจิตใจของคนไทย ไม่ว่าจะสร้างแม่นาคอีกกี่ครั้งก็หนีก็ยังไม่พ้นนิมมแม้นในยุคโลกาภิวัตน์นี้ เปรียบเสมือนตำนานหรือเทพนิยายที่ให้ความบันเทิง แต่ปกปิดพิธีกรรมเดิมโดยผู้ชมไม่รู้สึกรู้สักตัว

แม่น้ำทั้ง 4 เรื่อง ได้ถ่ายทอดความหมายเรื่อง "ผี" ออกมาในลักษณะเดียวกันตามมายาคติ (myth) หรือความเชื่อดั้งเดิมที่ทำให้เกิดเรื่องราวแม่น้ำขึ้นมา แต่ตัวแม่น้ำเองมีการพัฒนาทางด้านความคิดขึ้นมาเรื่อย ๆ ตามยุคสมัยที่สร้างขึ้น จากอิทธิพลของพุทธศาสนาที่แผ่เข้ามาและตามความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างภาพยนตร์ที่มีต่อความศรัทธาในพุทธศาสนานี้ ดังจะเห็นได้จาก "แม่น้ำพระโขนง" ภาค 1 แม่น้ำถูกสะกดวิญญาณจับใส่หม้อถ่วงน้ำ แม่น้ำต้องยอมจากไปโดยไม่เต็มใจ เมื่อพุทธศาสนาเข้ามาชี้ทางสว่างให้ใน "แม่น้ำพระโขนง" ภาค 2 แม่น้ำจึงยอมปล่อยทิศมาทำให้ชีวิตโลดแล่นไปตามวิถีทางของตัวเอง ส่วนแม่น้ำได้ไปชดใช้กรรมที่ทำได้ โดยการไปสิงสถิตอยู่ที่ศาลแม่น้ำ ตามคำแนะนำของเนรนอย พอถึง "แม่น้ำอาละวาด" ตัวแม่น้ำได้ตัดสิ้นใจจากโลกนี้ไปเองโดยสมัครใจ แม่น้ำสำนักได้เองแล้วไม่ต้องรอให้ใครมาปราบ ส่วนใน "แม่น้ำคั่นซัพ" แม่น้ำได้เกิดความคิดใหม่ ด้วยการขอไปเกิดใหม่ จึงขอร้องให้มารุตช่วยบวช อภิสถวนบุญส่วนกุศลให้แม่น้ำได้ไปเกิดใหม่

วิเคราะห์สูตรสำเร็จในการถ่ายทอดความหมายเรื่อง "ผี" โดยใช้ SYNTAGMATIC STRUCTURE

จากการศึกษาเชิงสัญลักษณ์วิทยาในภาพยนตร์เรื่อง "แม่น้ำพระโขนง" ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการสร้างเรื่องราวแบบ diachronic ทำ syntagmatic structure ซึ่งเป็นการศึกษาลักษณะของการเชื่อมโยงเหตุการณ์ การดำเนินเรื่อง การวิเคราะห์ในเชิง syntagmatic ตามทฤษฎีของ Propp นั้น จะย่อส่วนสำคัญของฟังก์ชัน (function) แต่ละอันไว้เหลือเพียงคำเดียว โดยกำหนดสัญลักษณ์แทนเอาไว้ บางฟังก์ชันมีความสลับซับซ้อน และมีประเภทย่อย ๆ อยู่ แต่ประเภทย่อย ๆ เหล่านี้รวมอยู่ในประเภทใหญ่ ๆ ด้วย Propp กล่าวว่า การเล่าเรื่องไม่ว่าเรื่องประเภทใดก็ตามจะประกอบกันขึ้นด้วยฟังก์ชันที่แน่ชัดบางประการ ซึ่งฟังก์ชันเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการสร้างเรื่องราว ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจ "สูตรสำเร็จ" ที่เกิดขึ้น

จากส่วนประกอบในการดำเนินเรื่องแต่ละเรื่องนี้ พบว่ามีเค้าโครงลำดับเรื่องคล้ายคลึงกัน ต่างกันตรงที่ตัวเอก (hero) ใน 3 เรื่องแรกเป็นตัว "แม่นาค" ส่วนเรื่องสุดท้าย "มารุต" เป็นตัวเอก แต่แม่นาคเข้ามาในฐานะผู้ช่วย (donor) ซึ่งสามารถสรุปเป็นสูตรสำเร็จร่วม ตามทฤษฎีของ Propp ได้ดังนี้

องค์ประกอบในการดำเนินเรื่องตามฟังก์ชันของ Propp	แม่นาคพระโขนง ภาค 1,2 แม่นาคอาละวาด	แม่นาคคันทิชีพ	สัญลักษณ์
1. สภาพของการต้องออกจากบ้าน (absentation)	ติดมากไปเป็นทหารเกณฑ์ แม่นาคคลอดลูกตาย	มารุตตามหาหลักฐาน เรื่องแม่นาคพระโขนง	β
2. ตัวเอกต้องไปหาสิ่งที่ขาดหายไป (mediation, the connective incident)	วิญญาณแม่นาคออกตามหา ติดมาก	มารุตหาข้อมูลแม่นาค ได้พบครุฑนวลนภา	B
3. คนร้ายพยายามแทรกแซง (reconnaissance)	มีคนจ้างวานหมอมผีมาปราบ วิญญาณแม่นาค	บุญมีและพวกทำร้ายมารุต และเพื่อน	ε
4. เหยื่อยอมจำนนโดยไม่ได้ตั้งใจต่อสิ่งที่คนร้ายหลอกล่อ (complicity)	แม่นาคถูกจับใส่หม้อถ่วงน้ำ	มารุตแพ้พวกบุญมี	θ
5. เกิดตัวละครใหม่ (donor)	ตายายทำหม้อแม่นาคแตก วิญญาณถูกปลดปล่อย	วิญญาณแม่นาคช่วยมารุต DONOR	
6. คนร้ายเข้ามาสอดแนม (reconnaissance)	มีคนจ้างวานหมอมผีมาปราบอีก	อภินิษานำสายสัญญาณคล้องคอแม่นาค	ε

องค์ประกอบในการดำเนินเรื่อง	แม่นาคพระโขนง ภาค 1,2	แม่นาคคนชีพ	สัญลักษณ์
ตามฟังก์ชันของ Propp	แม่นาคอาละวาด		

7. ตัวเอกต่อสู้กับตัวร้าย
(struggle)	แม่นาคสู้กับเวทย์มนต์ของ
หมอผี	มารุตช่วยให้แม่นาคพ้น
จากมนต์สะกดของหมอผี	H
8. ตัวร้ายพ่ายแพ้ (victory)	หมอผีถูกแม่นาคฆ่า	หมอผีหนีไป	I
9. เคราะห์ร้ายถูกชำระสะสาง
(the liquidation of
misfortune/lack)	แม่นาคยอมตัดกิเลสตามคำ
ของเณรน้อย	มารุตยอมบวชให้แม่นาค	K
10. ตัวเอกได้รับการเปลี่ยนรูป
โฉมใหม่
(transfiguration)	วิญญาณแม่นาคในรูปหญิงงาม
ลอยขึ้นท้องฟ้า	แม่นาคได้ไปเกิดใหม่	T
-

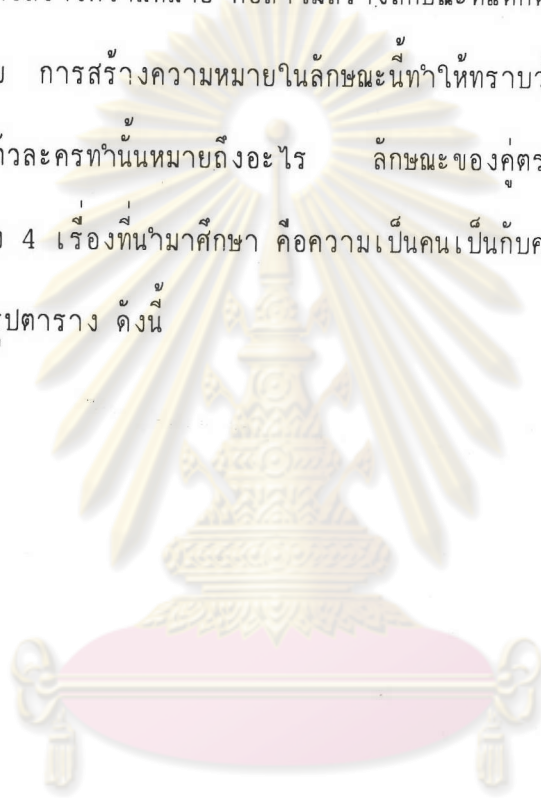
จากเรื่องย่อของภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" ทั้ง 4 ตอน (version) จะเห็นได้ว่า โครงของเรื่องจะเป็น แม่นาคมีชีวิต-คลอดลูกตายทั้งกลม-แม่นาคเป็นผีออกอาละวาด-ผีแม่นาคไปอยู่กับทิดมาก-ผีแม่นาคถูกกำจัดออกไป พล็อตของเรื่องไม่เคยเปลี่ยนแปลง เพียงหลอกคนอยู่ ลักษณะของผียังเป็นผีหญิงผมเหยียดตรง ยาวสยาย รหัส (code) ของผีจะเป็นลมพัดเย็น เสียงหมาหอน ป่าช้า หลุมรัก ค้อนฟุ้งอบอวล แสงสีน้ำเงิน มีอิทธิฤทธิ์ พุดเสียงยานคาง ใช้ภาพมุมต่ำให้ความรู้สึกถึงความยิ่งใหญ่ และความมีอำนาจของผีในทุกเรื่อง แต่การสร้างแต่ละครั้งจะใส่รายละเอียดปลีกย่อยเข้าไป เพื่อให้ภาพยนตร์ดูทันสมัยขึ้น เช่น สถานที่คือลักษณะหมู่บ้าน วัด หรือบ้าน

เรื่อน อาจไม่เหมือนกัน สีสันและรูปแบบการแต่งกายของตัวละครที่เปลี่ยนไป จากที่เสริมเข้ามา เพื่อให้การดำเนินเรื่องมีสีสัน การเปลี่ยนอุปกรณ์ประกอบฉาก หรือแม้กระทั่งการใช้เทคนิคในการถ่ายทำ การตัดต่อเข้าช่วยให้เกิดความสมจริง หรือแปลกตา หรือสนุกสนานชวนติดตามยิ่งขึ้น เป็นต้น แต่แม่นาคในเรื่องสุดท้าย คือเรื่อง "แม่นาคคนซัพ" นั้น เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ แสดงภาพสังคมยุคปัจจุบันที่ความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น เป็นสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกเข้ามาแล้ว แต่การนำเสนอเรื่องราวความเชื่อยังคงใช้แนวคิดเรื่องจิตวิญญาณ และความสัมพันธ์ของบ้าน ผี และวัด ยังคงแก่นของเรื่องไว้ในเรื่องของการพยายามกลับมาใช้ชีวิตผูกพันกับคนเหมือนเดิม ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เห็นภาพแม่นาคคลอกลกตายเป็นผี ออกอาละวาดชาวบ้านแล้ว เนื่องจากนำเสนอเรื่องราวต่อเนื่องกันมาจาก 3 เรื่องแรก นำแนวคิดทางพุทธศาสนาเรื่องการจัดระเบียบทางสังคม เข้ามาจัดการให้ผู้อยู่ในขอบเขตจำกัด โดยการไปอยู่ที่ศาลแม่นาค เป็นเวลาล่วงเลยจากเรื่องราวในสมัยก่อนถึงร้อยกว่าปี แต่ยังคงมีฉากที่แสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิตร่วมกันอีกครั้งของคนกับผี การไม่ตัดวางตัวเองออกไปจากกิเลส ซึ่งเป็นการนำเสนอความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ และชีวิตหลังความตาย ออกมาเหมือนกันในแม่นาคทุกตอน

สรุปได้ว่าการนำเสนอเรื่องราวความเชื่อเรื่อง "ผี" ในสังคมไทยผ่านสื่อภาพยนตร์ เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" ใช้สูตรสำเร็จในเชิงพล็อตเรื่อง คือคนตายยังไม่ตัดกิเลส อยากกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับคนเป็น ออกอาละวาด และถูกกำจัดออกไป และเชิงแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของบ้าน-ผี-วัด ซึ่งเป็นแนวคิดในเรื่องความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ

วิเคราะห์ความหมายเรื่อง "ผี" ในเชิง PARADIGMATIC ANALYSIS

การวิเคราะห์เชิง Paradigmatic เป็นการวิเคราะห์ที่ Saussure ได้เสนอไว้ว่าเป็นการหารูปแบบ (pattern) ที่ซ่อนอยู่ในตัวบท(text) จากลักษณะตรงกันข้ามกับความสัมพันธ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความหมาย คือถ้าไม่สร้างลักษณะที่แตกต่างให้เกิดขึ้นในตัวบท ก็จะไม่ทำให้เกิดความหมาย การสร้างความหมายในลักษณะนี้ทำให้ทราบว่า ตัวบทเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร สนใจว่าสิ่งที่ตัวละครทำนั้นหมายถึงอะไร ลักษณะของคู่ตรงข้ามที่เด่นชัดในภาพยนตร์ "แม่นาคพระโขนง" ทั้ง 4 เรื่องที่น่าสนใจ คือความเป็นคนเป็นกับความเป็นผี โดยผู้วิจัยจะนำเสนอการวิเคราะห์ในรูปตาราง ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผี	คน
<p>แม่น้ำค</p> <p>วิญญาณ ไม่มีเลือดเนื้อ ไม่มีตัวตน แต่สร้างภาพให้ดูเหมือนมีตัวตน</p> <p>อยู่ในโลกของการสมมติ</p> <p>ฝึกภูธรธรรมชาติไม่ปล่อยวางให้ทุกอย่างดำเนินไปตามวิถีทางของมัน (ไม่ยอมอยู่ในโลกของคนตาย แต่พยายามจะเข้ามาผูกพันกับคน)</p> <p>มีอิทธิฤทธิ์และอำนาจเหนือธรรมชาติ</p> <p>เพื่อการเข้ามาควบคุมคน</p> <p>ทำกิจกรรมได้เฉพาะ เวลากลางคืน (เวลาของความลึกลับ ไม่ชัดเจน)</p> <p>ไม่มีที่อยู่แน่นอน</p> <p>พยายามเข้ามาแทรกแซงความเป็นอยู่ของคน</p> <p>ทุกที ทุกสถานการณ์ตามแต่วัตถุประสงค์</p> <p>ภาพของความชั่วร้าย</p> <p>ต้องถูกกำจัดออกจากวิถีชีวิตของคน</p> <p>ให้ไปอยู่ในที่จำกัด</p>	<p>ทิดมาก</p> <p>มีชีวิต เลือดเนื้อ และตัวตน จับต้องได้</p> <p>อยู่ในโลกแห่งความจริง</p> <p>ชีวิตดำเนินไปตามครรลองของธรรมชาติ รู้จักแยกแยะ (รักเมีย-เมียตาย-ทำใจได้-มีเมียใหม่)</p> <p>มีความสามารถตามธรรมชาติสร้างมา</p> <p>ใช้ชีวิตทำกิจกรรมเลี้ยงชีพในเวลากลางวัน พักผ่อนตอนกลางคืน</p> <p>มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง คือบาน</p> <p>หลีกเลี่ยงการอยู่รวมกัน</p> <p>ภาพของความดี</p> <p>มีอิสระ อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างสะดวก</p>

การทำความเข้าใจเรื่อง "ผี" ในภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" ทั้ง 4 เรื่อง (version) ที่ได้จากการวิเคราะห์ด้านความต่อเนื่องของเหตุการณ์ (syntagmatic analysis) และการวิเคราะห์ตามภาคตัดขวางในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ (paradigmatic analysis) ให้ความหมายเรื่อง "ผี" ออกมาเหมือนกัน และเป็นความหมายที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของบ้าน ผี และวัดในสังคมไทย

ความเชื่อเรื่องผี พุทธศาสนา และบ้าน

จากการวิเคราะห์หาความหมายตรง ความหมายแฝง และมายาคติ นำไปสู่ความเชื่อเรื่องผี พุทธศาสนา และบ้าน หรือความสัมพันธ์ของบ้าน ผี และวัด ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" นี้จะเป็นสื่อที่ทำให้ผู้รับสารมองเห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันอย่างชัดเจนระหว่าง "บ้าน ผี วัด" ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของหมู่บ้านไทยในอดีต ที่ทำให้หมู่บ้านไทยเป็นสถาบันที่คงอยู่ได้ตลอดจนบรายนับพันปี เกิดเทพนิยาย (myth) เรื่องแล้วเรื่องเล่า การศึกษาวิเคราะห์ภาพยนตร์ชุดนี้ จึงไม่เพียงแต่วิเคราะห์ถึงความหมายของ "ผี" ในสังคมไทยเท่านั้น แต่เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาคุณค่าของการสืบทอดจิตวิญญาณที่ได้ถูกถ่ายทอดออกมาด้วย

บ้าน-ผี-วัด ไม่ใช่สามลักษณะสามส่วนที่แยกจากกัน จากเรื่อง "แม่นาคพระโขนง" จะสะท้อนให้เห็นชัดเจนถึงสามลักษณะของวิถีชีวิตชาวบ้านที่ผสมกลมกลืนกัน เสริมกันและกัน ชาวบ้านพระโขนงยังนับถือผีและปฏิบัติธรรมไปพร้อม ๆ กัน เพราะในความเป็นจริงในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ก่อนที่จะมีพุทธศาสนา คนไทยยังยอมรับนับถือผี นับถือพิธีกรรมทางพราหมณ์มาก่อน ถึงแม้ชาว

บ้านจะนับถือศาสนาพุทธโดยทั่วไป แต่ก็เป็นการผสมผสานความเชื่อเรื่องผีลงเข้ากับพุทธศาสนาอย่างแยกกันไม่ออก ดังจะเห็นได้จากประเพณีการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ผู้สืบทอดคำสั่งสอนของศาสนา จะมีการทำพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่อง"ผี"เข้ามาปะปนอยู่ด้วย คือการแห่หน้าก่อนเข้าโบสถ์ เมื่อนาคจะเข้าไปบวช เขาจะถูกแต่งตัวให้สวยงามมีขบวนแห่หน้ามาทั่ววัดโดยให้นาคขอกคนเสมือนหนึ่งหลังสัตว์ ในขบวนแห่จะมีคนสวมหัวโต 2 คนอ้างว่าเป็นผีบรรพบุรุษ มีการรำรำให้ร้อง ทำทางที่รำรำจะออกไปในทางสัปดน หยาบคาย และแล้วเมื่อบวชหน้ามาถึงอุโบสถ นาคจะถูกบังคับให้กราบไหว้หน้าหลังหัน ซึ่งเป็นที่ฝังลูกนิมิตไว้ จากนั้นนาคจะถูกส่งเข้าไปในอุโบสถ เพื่อให้พระสงฆ์ทำพิธีอุปสมบทตามพิธีทางพุทธต่อไป การรำรำในทำทางสัปदनนั้นน่าจะมาจากความเชื่อที่จะเป็นการสร้างความอุดมสมบูรณ์ (fertility) (ไมเคิล ไรท์, 2532) การรำรำแบบหยาบคายนี้เหมือนพิธีแห่ไฟในภาคอีสาน ที่จะมีการทำรูปตุ๊กตาชายหญิงประกบกัน และสามารถขยับขึ้นลงได้คล้ายอาการร่วมเพศ มีการรำรำเล่นอวัยวะเพศ ซึ่งเชื่อว่าเพราะพวกผีชอบสิ่งสกปรก การแสดงแบบนี้จะทำให้ผีพอใจ และบันดาลส่งทมนุชโยหรือต้องการให้ บ้างก็ว่าผีไม่ชอบคำหยาบคาย การรำรำแบบหยาบโกลนจะทำให้ผีไม่เข้ามาอยู่กับสิ่งที่ชาวบ้านทำ แต่ความเชื่อในกลุ่มชาวเกษตรกรรมโบราณ เชื่อกันว่าอวัยวะเพศชายเป็นเครื่องหมายแห่งการเจริญพันธุ์ (ชมชนพัฒนา, 2529) อย่างไรก็ตามการแสดงออกในลักษณะนี้คงจะเป็นความเชื่อเดียวกันว่า จะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์เอง ลัทธิผีเป็นความเชื่อดั้งเดิม โดยมีอิทธิพลของพราหมณ์เข้ามากลมกลืนในพุทธศาสนา เป็นการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมต่าง ๆ เหล่านี้เข้ามาเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันในสังคมของชาวไทยทุกยุคทุกสมัย แต่พุทธศาสนาเข้ามาเปลี่ยนการพิธีกรรมของชาวสุพรรณได้เป็นอย่างดี (ไมเคิล ไรท์, 2532) เก็บรายละเอียดบางอย่างของพิธีเก่า (เชื่อดเจ้าข้าว) มาผนวกกับพิธีใหม่อย่างแยบยล (การบวช) โดยไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกของการเข้ามาแทรกแซงเลย จะขอยกตัวอย่างของพิธีฝังลูกนิมิตในวัด ลูกนิมิตที่มีรูปสัณฐานประมาทหัวคน แขนงอยู่บนเสาแหวก ผู้ประกอบพิธีฝังลูกนิมิต (ซึ่งจะไม่ใช้พระภิกษุสงฆ์) จะใช้มัด

ตัดสาแหรกให้ขาด ลูกนimitกจะตกลงไปในหลุม พิธีกรรมนั้นจะดัดแปลงมาจากประเพณีการเซียด
 เจ้าข้าว ประกอบพิธีโดยการสมมติให้ลูกนimitเป็นตัวแทนของเจ้าข้าว ถูกตัดหัวเป็นพิธีกรรมตกลง
 ไปสู่ปากเจ้าแม่ดิน (หลุม) นั้นเอง พิธีกรรมไม่ใช่เรื่องของพุทธศาสนาแต่เป็นอิทธิพลของศาสนา
 พราหมณ์และการนับถือผี พิธีกรรมนี้ไม่ใช่เรื่องของพุทธศาสนาแต่เป็นอิทธิพลของศาสนา
 กับความเชื่อดั้งเดิมมันไม่เบียดเบียนหรือปิดกั้นกันเลย พุทธศาสนาไม่ได้ห้ามชาวบ้านให้เลิกนับถือผี
 เพราะการจะจัดความเชื่อเรื่องผีออกไปจากจิตใจของคนเราเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก แต่พุทธ
 ศาสนาได้เข้ามาสร้างขอบเขตจำกัดให้ผีอยู่ในที่ใดที่หนึ่ง ไม่ให้ออกมาวุ่นวายกับการดำเนินชีวิต
 ของคนในทุกรอบแบบเหมือนแต่ก่อน บ้านยังต้องการผี ในขณะที่วงกนต้องการวัด ช้างผีและวัดก็ได้
 ตกลงกันแล้วว่าใครจะอยู่ส่วนไหนตรงไหน ไม่มาวุ่นวายกัน ต่างก็ท้อยเป็นสัดส่วน ผีอยู่ในป่าช้า
 หลังวัดไม่ใช่อยู่หน้าวัด พระอยู่ในวัดไม่ไปอยู่ตามบ้าน ส่วนคนอยู่ในบ้านไม่ไปอยู่ปะปนกับพระ

องค์ประกอบสามประการของหมู่บ้านพระโขนง ในภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง"
 นี้ไม่ได้มีความสำคัญอยู่ที่องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น หากแต่อยู่ที่คุณค่า (value) และ
 ความหมาย (meaning) ที่เกิดจากภาพการดำเนินชีวิตของชาวบ้านพระโขนง การมองภาพรวมที่
 สัมพันธ์กัน และมองจากจุดยืนของชาวบ้านนั้นจะได้พบว่า เอกภาพของชีวิตในปัจจุบันกับเอกภาพ
 ของอดีตและเอกภาพของอนาคตเป็น "เรื่องจริง" เพราะนั่นคือการถ่ายทอดจิตวิญญาณของบรรพ
 บุรุษและวัฒนธรรมไทยในสถาบันหมู่บ้านลงบนแผ่นฟิล์มภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" ในทุก
 ตอนที่สร้าง ซึ่งจะได้รับความนิยมนิยมาอยู่ในสังคมไทยไปอีกนานเท่าอนัน เป็นดูละยภาพชีวิตครอบ
 ครว้ไทยที่สิ่งใหม่ ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ยังไม่อาจทดแทนได้